

Lag de oorzaak van de nederlaag van Napoleon bij Waterloo in toenmalig Nederlands-Indië? Zie: pag. 5

In dit nummer

Waanzin rondom Indië-herdenking.....2

Siedjah Hypothese.....3

Het verzet in Nederlands-Indië.....4

Tambora vulkaan oorzaak ondergang Napoleon?.....5

De TNI is geboren tijdens de revolutie.....7

Indische familie-achtergrond.....11

De gruwelen van Glodok.....12

Sophiahof – Van Indië tot nu.....15

Kinderen van Kamp Conrad.....18

Ebbe op Java.....20

Moslim radicalisme in Indonesië.....22

Nederlanders in het buitenland.....25

Migratie Museum.....26

Anneke Grönloh (76) overleden.....27

Van de redactie

Weer een boordevolle editie met onder andere een betreurenswaardige ontwikkeling rondom de Indië Herdenking in Roermond. Ook een artikel van historicus Nico Vink, speciaal voor NICC Magazine. Een interessant artikel over de oorzaak van de ondergang van het leger van Napoleon bij Waterloo. Verder een verslag over twee Indonesiërs die als student leiders waren van de revolte tegen "de lachende generaal", Suharto. Dan net voor het inleveren van NICC Magazine bij onze webmaster voor de verzending nog het overlijden van icoon Anneke Grönloh mee kunnen nemen. Op de valreep ook nog een aankondiging van een boekpresentatie over 'Wietke van Dort – een kind van twee culturen' (pagina 31). **Veel leesplezier!**

Heeft u overigens zelf ook een verhaal te vertellen, waarvan u denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt haar redactionele inhoud graag voor u open.

Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu 9500 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw waardering als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is

uw betrokkenheid bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een **VRIJWILLIGE DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine. Onze volledige bankgegevens zijn: (BIC: RABONL2U)

NL39 RABO 0129 2168 36, t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. En mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Waanzin rondom Indië-herdenking

Het lijkt inmiddels traditie om vooral rond de Nationale Indië-herdenking af te geven op Nederland en Indië-veteranen. Ook dit jaar laat de zg. 'antifascistenbond' zich opnieuw niet onbetuigd. Bij monde van woordvoerder Arthur Graaff wordt de politiek opgeroepen geen Indië-veteranen meer te herdenken. Het is een buitengewoon respectloze oproep, die helaas past binnen de steeds maar toenemende 'weg-met-ons-mentaliteit'.

Gelukkig zijn er ook mensen die in het verweer durven te komen tegen deze waanzin. In een reactie stelt oud Tweede Kamerlid en kolonel buiten dienst Theo van den Doel terecht dat het Indië-monument voor Nederlandse soldaten in Roermond heilig is. "Niemand zal ontkennen dat er destijds misdaden zijn begaan door militairen", aldus Van den Doel. Om de ruim 120.000 - veelal onervaren - militairen die naar eer

en geweten hun plicht hebben vervuld, dit collectief aan te rekenen "is respectloos tegenover de nabestaanden en tegenover de nog kleine groep overlevenden." En zo is het maar net. Het fatsoen lijkt tegenwoordig soms ver te zoeken. De onbeschaamdheid waarmee politiek wordt bedreven is schokkend.

Een gezichtspunt waar in de publieke discussie regelmatig lichtzinnig aan voorbij wordt gegaan, is de constellatie waarin deze militairen richting het voormalig Nederlands-Indië zijn gezonden. Ook Van den Doel wijst daarop. Nadat Japan had gecapituleerd ontstond er een machtsvacuüm waarin de Indonesiërs de onafhankelijkheid uitriepen. Vanaf dat moment waren Nederlanders, Chinezen en andere etnische minderheden in Indië vogelvrij. Zij zaten als ratten in de val en konden geen kant op. Gedurende deze Bersiap zijn vele duizenden

Nederlanders op gruwelijke wijze gemarteld, verkracht en vermoord. Ook gedurende de daaropvolgende Indonesische onafhankelijkheidsstrijd waren zij vaak hun leven niet zeker.

Het is te makkelijk, om met de kennis van nu, het vaak complexe verleden te beoordelen. 'Critici' als Graaff reppen echter met geen woord over de oorlogsmisdaden, begaan door Indonesische nationalist. Logisch, want het ondermijnt hun eenzijdige interpretatie van de geschiedenis. De laaghartige pogingen om Indië-veteranen nu in het verdomhoekje te plaatsen zijn daarmee niet alleen respectloos, maar door de gebrekkige onderbouwing ook flauwekul. De regering mag onder geen beding toegeven aan deze gekte.

Hoever Graaff hierin gaat, blijkt wel uit het feit dat hij aangifte heeft gedaan van aanzet tot

discriminatie en racisme tegen de bestuurders en een organisator die dit jaar betrokken waren bij de herdenking in Roermond. Het betreft Staatssecretaris Raymond Knops, Eerste Kamer voorzitter Ankie Broekers-Knol, PVV-Kamerlid Martin Bosma, burgemeester Rianne Donders van Roermond en Jo Kneepkens, voorzitter van de Stichting Nationaal Indië Monument Roermond. In het proces-verbaal wordt door Arthur Graaff verwoord dat "de betrokkenen hebben geweigerd zich openlijk af te keren van het Nederlandse kolonialisme".

In een aanvullende motivatie onderstreept Graaff nogmaals de "eenzijdige herdenking van Nederlandse militairen" waarbij bestuurders aanwezig zijn.

Hij noemt dit "een daad van intrinsiek racisme en daarom strafbaar". Verder laat hij weten dat "dit de laatste keer is dat die herdenking op deze manier heeft plaatsgevonden".

Een woordvoerder van het Openbaar Ministerie laat weten dat er nog geen aangifte bekend is, maar "waarschijnlijk ligt die nog bij de politie".

Het moet de redactie dezes van het hart dat het steeds gekker wordt in ons land. Steeds vaker doen drammerige types met merkwaardige denkbeelden verwoede pogingen om onze vaderlandse geschiedenis naar hun hand te zetten en voor eigen gewin aan te wenden. Een waardige herdenking moet worden aangepast aan hun persoonlijke wensen en grieven.

Wij plaatsen hen in hetzelfde vakje als degenen die vinden dat gedenktekens die ons herinneren aan onze eigen geschiedenis moeten verdwijnen.

De Siedjah hypothese

Door: Nico Vink

Na alle Indië-herdenkingen tijd voor een nieuwe historische gedachte

Han Dehne's "De doden van de Bersiap" (zie NICC Magazine van augustus 2018) gaat je door merg en been. Gruwelijk, onmenselijk en weerzinwekkend. Het is goed om dat allemaal in de afgelopen maand augustus weer eens extra te herdenken. Met inbegrip voor alle leed van alle slachtoffers en alle verdriet van alle overlevenden en meer.

Mag het nu tijd zijn om aandacht te vragen voor een bijzondere nieuwe historische gedachte, die tot nu toe onbekend gebleven "SIEDJAH Hypothese", zoals ik het noem. Ik zal het hierna uitleggen.

In september 2016 kwam mijn Indië boek "*SIEDJAH - wie één klein meisje of jongetje in Indië redt...*" uit (ISBN9789402150025) Siedjah was een Hollandse gouvernementsonderwijzeres die van 1924 tot 1942 's ochtends les gaf op Europese lagere scholen op Ambon, Oost-Java (Grissee, Lawang en Malang) en in Atjeh (Koetaradja). Na de lunch gaf ze onverplicht buitenschoolse les op haar veranda aan pientere kampungmeisjes en -jongens. Zo leerde zij omgekeerd het lokale

leven goed kennen en ontdekte ze ook hoe 'bijziend' koloniale bestuurders in Den Haag en Batavia vaak waren. En ze stelde vast dat er na Wilhelmina's ethische troonrede van 1901 (*) bitter weinig van in Indië was uitgevoerd, ook al hadden velen gezegd: "Bravo!"

Met name in de onderwijsvoorzieningen. En het koloniale bestuur had daarna tot 1942 (dus meer dan 40 jaar) de kansen laten liggen om, bij voorkeur samen met de nationalistische leiders, een goede toekomst te organiseren die de hoofdwens *merdeka* waar zou maken. Maar kennelijk stond er in Holland geen visionaire krachtige leider op die dat zag en het ging helpen waarmaken.

En dat zagen de nationalistische leiders ook en zo werd het volk ongeduldiger en steeds meer 'merdeka-minded'. Het bevreesde Siedjah in Koetaradja dan ook niet dat de Atjehers in 1942, voordat de Japanners op hun stranden landden, massaal en gewelddadig in opstand kwamen. Atjehers zijn net olifanten, zij vergeten nooit. De meeste blanken en vele van

hun helpers slaagden er toen gelukkig in om heelhuids Medan (600 km zuidwaarts) te bereiken.

De SIEDJAH Hypothese luidt dus: Als Holland in de jaren na 1901 een visionaire krachtige leider had gehad, dan waren de Atjehers waarschijnlijk niet massaal in 1942 in opstand gekomen. Dan was er dientengevolge waarschijnlijk in 1945 op Java GEEN Bersiap geweest, gevolgd door de Onafhankelijkheidsoorlog, inclusief de daarmee gepaard gaande (extreme) gewelddadigheden. Dan zou het nu in uitvoering zijnde grote onderzoek van KITLV/NIMH/NIOD er geheel anders hebben uitgezien, evenals de huidige Indië Herdenkingen.

Derhalve is het dus mijns inziens van groot belang dat bovengenoemde instituten in hun onderzoek adequaat aandacht besteden aan de SIEDJAH Hypothese, ter verificatie of falsificatie.

(*) Wie deze troonrede van 1901 wil nalezen, verwijzen wij naar: <http://www.troonredes.nl/troonrede-van-17-september-1901/>

Het verzet in Nederlands-Indië Door: Han Dehne

Nieuw Guinea, de Molukken en de Indische eilanden

Het verzet in Nederlands-Indië was groot; groter in verhouding tot het Nederlands verzet tijdens WOII

"We onthoofden iemand die we schuldig bevinden liever meteen ter plekke met het samoerai-zwaard, dan weken of maanden militaire tijd te verkwisten en energie te verspillen" (Japanse officier).

Op 7 december 1941 valt Japan Pearl Harbor aan, de Amerikaanse vlootbasis op Hawaï. Het is nu ook oorlog in Zuidoost Azië. De Nederlandse regering in Londen verklaart de oorlog aan Japan. In Indië worden alle Nederlandse en Nederlands-Indische mannen tussen zestien en zestig jaar in het leger gemobiliseerd.

11 januari 1942

Suhendro Sosrosuwarno, een Indonesiër die zeventien is als de Japanners binnenvallen: 'Ik stond langs de kant van de weg, toen ik vluchtende KNIL-soldaten voorbij zag komen. Ik dacht: 'Wat zijn dit voor soldaten?' Het KNIL, dat altijd zo trots marcheerde, bleek een leger van niets. Ik vond het machtig om te zien hoe de Japanners binnen korte tijd het KNIL hadden uitgeschakeld.'

De Japanners treden hard op tegen iedereen die betrokken is bij het verzet. De Japanse militaire politie (Kempeitai) is berucht om haar wreedheid. Een vage verdenking is genoeg om iemand te arresteren en te martelen. Op grond van een afgedwongen bekentenis worden arrestanten gevangengezet of onthoofd. Ook als de overtreding klein is, zijn de straffen zwaar.

Spionnen en verklikkers

Bij het opsporingwerk wordt de Kempeitai geholpen door de Politieke Inlichtingen Dienst (PID)

die veel Indonesische en Nederlands-Indische spionnen en verklikkers in dienst heeft. In de loop van 1943 is het georganiseerde verzet in Indië vrijwel helemaal uitgeschakeld.

Indische Nederlanders

De Japanners verwachten de vrijwillige medewerking van de Indische Nederlanders. Maar deze 'Aziatische broeders' zijn vaak anti-Japans. In de loop van de bezetting worden de Indische Nederlanders daarom gedwongen tot samenwerking.

Executie van een verzetsstrijder

Honderden Indische jongens die de Japanners onvoldoende steunen worden uiteindelijk opgepakt, gevangengezet en mishandeld. Velen komen om door de ontberingen. In totaal worden 15.000 mensen vanwege hun verzetshouding gearresteerd. De helft van hen wordt gedood.

De groepen waren in praktijk niet helder afgebakend en hun omvang liep sterk uiteen. Soms werd na een arrestatie de leiding door anderen overgenomen.

De hierna volgende lijst kan niet iedereen recht doen, maar geeft een impressie van de omvang van het verzet in Nederlands-Indië. Eventuele aanvullingen zie ik dan ook graag tegemoet.

Sumatra

Korps Insulide, acht operaties, Noord-Sumatra
Groep O. Treffers, Noord-Sumatra
Guerrillagroep R.T. Overakker / G.F.V. Gosenson, Midden- en Noord-Sumatra
Guerrillagroep J. Dormolen / H. van Zanten, Midden- en Noord-Sumatra
Groep R.T. Overakker / C. Woudenberg, Oost-Sumatra
Sawahloentoh-groep, Midden-Sumatra
Groep L.N.W. Vogelesang, Zuid-Sumatra
Charitas Ziekenhuis-groep, Palembang

Java

Spionagegroep M. Hamelink / J. van Lier, geheel Java
Guerrillagroep L. van der Post, Zuid-Bantam
Nederlands-Indische spoorweggroep, Bantam
Groep J. Neumann/ J. 't Hart, Batavia
ANETA-groep, Batavia
Molukse nachtwachtgroepen, Batavia
Groep Tjoa Tek Soat, Batavia
Groep F. Kramer, Batavia
Radiogroep J.W. Henning, kamp Tjimahi, West-Java
Organisatie Indonesische hongeropstand, Indramajoe, West-Java
Guerrillagroep L.A. Vellenga, Buitenzorg
Groep L.J. Welter, Buitenzorg
Guerrillagroep W. Schilling, Soekaboemi
Groep C. Briët en J. Granpré Molière, Soekaboemi
Het Java-Legioen / Groep R.G. de Lange, Bandoeng

Groep H.J. de Graaf / H. de Bekker, Bandoeng
 Groep O.R. Werdmuller / J. van Ardenne, Bandoeng
 Steungroep A.F. Holm, kamp Tjitjaroemplein, Bandoeng
 Groep W. van der Vorst, Tjoemboeloet, Bandoeng
 Radiogroep kamp Tjilatjap V-groepen, Midden-Java
 Groep M.F. Winkler / H.C. Hartevelt, kamp Ngawi
 Groep W.A. Meelhuysen, Soerabaja
 Groep P. Colijn, Soerabaja
 LBD-groep J.F. van Hutten, Soerabaja
 Groep Ondaatje-kamp, Soerabaja
 Opstand Indonesische PETA-militairen, Blitar, Oost-Java
 Groep A.G. Koops Dekker, Malang
 Groep J. Steyn van Hensbroek, Malang
 Groep E. Trouerbach, Malang
 Groep W.J. Pagemanan / A. Runtuwene, Malang
 Groep Latour / Toorop / Matulessy, Malang
 Groep Edi Tan Tik An, Malang
 Guerrillagroep O.O. Siwabessy, Pasoeroean

Party-groep Mackerel, Oost-Java
 Party-groepen Tiger I, II, III, IV, V, VI, Oost-Java
 Party-groepen Goldfish I en II, Oost Java

Borneo

Guerrillagroep J. Davijt, Potoessibau / Ooster-afdeling
 Party-groep Apple, Tarakan

Celebes

Guerrillagroep B.F.A. Schilmöller
 Guerrillagroep W.H.J.E. van Daalen
 Guerrillagroep J.A. de Jong
 Guerrillagroep W.C. van den Berg
 Guerrillagroep A.L. Gortmans, West-Celebes
 Groep H.J.G. d'Ancona, Menado
 Party-groep Apricot, Minahassa
 Party-groep Lion

De Molukken

Party-groep Firtree, Soela-eilanden
 Guerrillagroep M. de Fretes, Leitimor, Ambon
 Guerrillagroep Haroekoe
 Guerrillagroep Ceram
 Groep ontsnapping kamp Waroe, Ceram

Party-groep Flounder, Ceram
 Guerrillagroep J. Litamahuputty, Oost-Saparoea / Ceram
 Guerrillagroep P. Leihitu, Saparoea
 Groep Kaoem Menjala, Saparoea
 Groep Toeal, Kei-eilanden
 Party-groepen Walnut I en II, Aroe-eilanden
 Groep kampong Empalawas, Babar
 Groep Leti-eilanden

Timor

Guerrillagroep N.L.W. van Straten
 Guerrillagroep C.L.E.F. van Swieten

Nieuw-Guinea

Guerrillagroep J.B.H. Willemsz
 Geeroms / M.C. Kokkelink
 Groep J.V. de Bruyn
 Party-groep Oakree
 Party-groep Crayfish
 Groep J. van Eechoud / operatie Bulldozer

BORCADEN

BORCA ONLINE

Weimarstraat 39

2562GP Den Haag

0703642806

Indonesische vulkaan Tambora mogelijk oorzaak ondergang Napoleon bij Waterloo

In juni 1815 werd Napoleon bij Waterloo verslagen. Het was niet alleen te danken aan de inzet van de tegenstander; historici weten al langer dat Napoleon ook sterk te lijden had onder de regenachtige en zeer modderige omstandigheden op het slagveld.

Zo zou zijn artillerie zich letterlijk vast hebben gelopen in de modder. En een Britse onderzoeker stelt nu dat die weersomstandigheden te herleiden zijn naar een vulkaanuitbarsting die twee maanden ervoor in Indonesië plaatsvond.

De eruptie

Op 10 april 1815 barstte de Tambora-vulkaan op het Indonesische eiland Sumbawa uit. Daarbij kwamen 100.000 mensen om. Tijdens de eruptie werden enorme hoeveelheden as de lucht in geslingerd. Het zorgde voor een klimaatverstoring; het jaar 1816 ging de boeken in als het jaar zonder zomer. En de daaropvolgende winter was enorm streng.

Asdeeltjes

Het idee dat de uitbarsting ook van invloed was op wat er bij Waterloo gebeurde, is niet nieuw. Maar onderzoeker Matthew Genge denkt nu te weten hoe de eruptie exact van invloed was op het weer in Waterloo. Hij toont in zijn studie aan dat vulkanisch as veel hoger in de atmosfeer kan belanden dan gedacht. "Voorheen dachten de geologen dat vulkanisch as vast kwam te zitten in de lagere delen van de atmosfeer," aldus Genge. "Mijn onderzoek laat echter zien dat as door middel van elektrische krachten in hogere delen van de atmosfeer kan worden geschoten." Het moet na de Tambora-eruptie geresulteerd hebben in kortsluiting in de ionosfeer, waardoor er veel meer wolken gevormd werden en

Europa getroffen werd door zware regenval.

Model

Genge baseert zich op experimenten. Die tonen aan dat elektrostatische krachten as veel hoger in de atmosfeer kunnen brengen. Een model toont vervolgens aan dat extreem kleine deeltjes as (kleiner van 0,2 miljoenste van een meter) zo tijdens grote erupties de ionosfeer kunnen bereiken. "Vulkanische pluimen en as kunnen beiden negatieve elektrische ladingen hebben en dus stoot de pluim de as af, waardoor het hoog de atmosfeer in geduwd wordt."

Andere erupties

Maar is dat ook wat er in 1815 gebeurde? Weerberichten uit dat jaar zijn vrij schaars, dus gooide Genge het over een andere boeg. Hij bestudeerde de weerberichten die kort na de recentere eruptie van een andere Indonesische vulkaan verschenen (Krakatau, 1883). Ook boog hij zich over verslagen die na de eruptie van de Pinatubo-vulkaan (1991) werden opgesteld.

Die verslagen maken melding van een verstoring in de ionosfeer die heel goed veroorzaakt kan zijn doordat as deze wist te bereiken. Verder ontdekte Genge dat er na de Krakatau-eruptie opvallend veel lichtende nachtwolken ontstonden. Dit is een speciaal type wolk dat juist in de ionosfeer ontstaat. Het lijkt er dan ook op te wijzen dat de wolkvorming in de ionosfeer een boost kreeg door de toevoeging van as.

Genge is er dan ook tamelijk van overtuigd dat de Tambora-eruptie van invloed was op de ionosfeer

en zo ook van invloed was op het weer in Waterloo. "Victor Hugo zei in de roman 'Les Misérables' over de strijd bij Waterloo: 'een ongebruikelijk bewolkte hemel was voldoende om een wereld ten val te brengen,'" vertelt Genge. "En nu zijn we een stap dichterbij het begrijpen van de rol die Tambora speelde in de strijd die aan de andere kant van de wereld plaatsvond."

Onderzocht wordt nu of andere grote historische gebeurtenissen eveneens mede onder invloed van heftige vulkaanuitbarstingen hebben plaatsgevonden. Dit zou de geschiedenis in een heel ander daglicht plaatsen.

Afbeeldingen:

Jacques-Louis David (Wikimedia)

Bron:

"Napoleon's defeat at Waterloo caused in part by Indonesian volcanic eruption" - Imperial College London. Eerder gepubliceerd in Scientias Magazine.

Wel eens gedacht aan adverteren in NICC Magazine?

Uw product of dienst wordt door minstens 100.000 mensen opgemerkt.

Hoe dit kan? Vraag vrijblijvend onze advertentieflyer met uitleg en tarieven aan

info@indisch-centrum-den Haag.nl

De TNI is geboren tijdens de revolutie

Door: Han Dehne

Ook Indonesië kent en eert zijn helden, maar ook onze handen zijn besmeurd (*Majoor Isman*)

Op 10 november viert Indonesië Hari Pahlawan, Dag van de Helden. Dan wordt herdacht dat in november 1945 tienduizenden Indonesische jongeren, uitgerust met Japanse wapens, de strijd aanboden met Britse troepen die waren geland in de marinehaven van Surabaya. Soekarno en Mohammed Hatta hadden op 17 augustus de onafhankelijke Republiek Indonesië uitgeroepen en de jeugd van Surabaya verdacht de Britten ervan dat zij het Nederlandse koloniale gezag kwamen herstellen. Het duurde weken voor Britse troepen de stad in handen kregen.

Rond deze strijd lustige jongeren is in Indonesië een ware cultus gewoven. In de Indonesische geschiedschrijving belichamen zij een generatie van helden die schouder aan schouder vocht voor de vrijheid.

Toch vallen er af en toe scheurtjes in deze heldencultus. Een gewezen scholier-soldaat, schrijver Yusuf Bilyarta Mangunwijaya, beschreef in 1985 een gebeurtenis van begin 1950. In het Oost-Javaanse stadje Malang stonden Scholier-Soldaten van de Republiek Indonesië (TRIP) aangetreden, een jongerenstrijd-groep die had meegevochten tegen de Nederlanders. Het grote doel, de onafhankelijkheid, was bereikt en het was tijd om te demobiliseren.

De samengestroomde burgers van Malang werden toegesproken door de TRIP-commandant, majoor Isman. Hij trok, heel verrassend, het boetekleed aan:

„Jullie hoeven ons niet zo warm te begroeten. We zijn niet langer jong en zuiver. We zijn ook niet de bloem der natie. We hebben

gemoord en huizen platgebrand. Onze handen zijn besmeurd met bloed. Help ons terug te keren in de maatschappij als normale mensen. Niet wij zijn de helden, maar jullie, het gewone volk, dat zo zwaar heeft geleden.”

In Nederland staan de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog en de pogingen van het koloniale moederland om het revolutionaire tij te keren weer volop in de belangstelling. In de rechtszaal, waar overlevende burgerslachtoffers van Nederlands militair geweld genoegdoening eisen. In de media, die geweldsincidenten reconstrueren. En in academia, waar historici na decennia van relatieve onverschilligheid in de bronnen zijn gedoken.

Dat historische onderzoek heeft het afgelopen jaar twee kloeke boeken opgeleverd: Soldaat in Indonesië 1945-1950 van Gert Oostindie en De brandende kampongs van generaal Spoor van Rémy Limpach. Daarin wordt overtuigend aangetoond dat het geweld van Nederlandse militairen tegen burgers en krijgsgevangenen zeker geen incidentele ontsporingen waren, zoals de

Nederlandse regering in 1969 na een haastig uitgevoerd onderzoek concludeerde, maar dat het structurele vormen aannam. Helemaal nieuw is deze conclusie niet, maar niet eerder is die zo zorgvuldig onderbouwd met brieven, dagboeken en memoires van oudstrijders, met interviews en met veldrapporten.

Het is een begin. Voor een goed begrip van het massale geweld in het Indonesië van de jaren 1945-1950 zou deze reconstructie van Nederlandse oorlogsmisdaden moeten worden aangevuld met een even zorgvuldige studie van het geweld aan Indonesische kant. Want ook dat was niet mis; majoor Isman gaf het in 1950 volmondig toe. Gert Oostindie zegt in zijn jongste boek dat „de dekolonisatieoorlog onderdeel was van de Indonesische Revolutie”. En, schrijft hij, „in die zin is de aandacht voor het Nederlandse militaire optreden, en in het bijzonder de Nederlandse oorlogsmisdaden, een eenzijdige ingang om een veel groter historisch proces te begrijpen” (p. 33). Limpach schrijft dat het geweld aan Indonesische kant „eveneens structureel” was. „De TNI [het nationalistische leger] en de milities eisten voor hun strijd steun van de bevolking, waarbij zij extreme middelen inzetten om hun eisen kracht bij te zetten.”

Nederlandse soldaten die het oorlogsrecht schonden door kampongs plat te branden, krijgsgevangenen te martelen en ‘verdachte’ dorpsbewoners standrechtelijk te executeren, hebben niet in een vacuüm geopereerd. Het land waarin zij verzeild waren, stond in vuur en vlam. Tijdens drieënhalf jaar Japanse bezetting waren honderdduizenden jongeren getraind voor de gewapende strijd. Zij geloofden heilig dat na

vertrek van de Japanners oude profetieën zouden uitkomen en de vrijheid (merdeka) zou aanbreken. Toen Japan capituleerde, waren zij stuurlaas, want de oude gezagsstructuren waren bezweken. De proclamatie van de Republiek was de lont in een gigantisch kruitvat dat nationalistische leiders niet onder controle hadden.

In de Indonesische historiografie rust nog steeds een taboe op het (ook onderlinge) geweld van Indonesiërs tijdens de Revolutie. Die wordt steevast beschreven als een eensgezinde en heroïsche verzetsbeweging tegen Nederland, dat het onafhankelijke Indonesië weer in het koloniale gareel wilde dwingen. Toch weten we het een en ander over de duistere kanten van die Revolutie. Dankzij het werk van een beperkt aantal Westerse historici en van Indonesische schrijvers en journalisten die de vrijheid namen nuances aan te brengen in de officiële heldenverering.

We bekijken hieronder de geweldsexplosies die door hen zijn beschreven.

Bersiap! (15.000 à 20.000 doden) De opmaat tot de gewapende strijd, in de laatste maanden van 1945, was even bloedig als chaotisch. Japan had gecapituleerd, maar Java en Sumatra waren nog niet bezet door de geallieerden. In dat gezagsvacuüm moesten Japanse militairen voorlopig de orde handhaven en dat lukte nauwelijks. Er volgden golven van tomeloze agressie van vaak alleen met gepunte bamboestokken en kapmessen uitgeruste Indonesische jongeren tegen Nederlanders in Japanse interneringskampen, gewezen Nederlandse krijgsgevangenen, Indo-Europeanen (Indo's golden als pro-Nederlands), Molukkers en etnische Chinezen.

Dezelfde jongeren die in november 1945 vochten tegen de Britten hadden zich een paar weken

eerder gruwelijk misdragen. Toen de Japanse marinecommandant zijn wapenarsenalen had opengesteld voor Indonesische strijdgroepen, begonnen zij op 15 oktober gewezen Nederlandse krijgsgevangenen en geïnterneerden op te pakken. Die waren net bevrijd uit de kampen en werden nu de Kalisosok gevangenis van Surabaya in geslagen. Van de 3.000 mannen die werden samengedreven raakten er 2.000 gewond en lieten 400 het leven. Op 28 oktober werd een konvooi van Britse legertrucks met 400 Europese vrouwen en kinderen met mitrailleurs en handgranaten bestookt door strijdgroepen. Er viel toen een onbekend aantal doden onder de Britten en hun beschermelingen.

Deze bloedige episode, bekend geworden als Bersiap! (Indonesisch voor 'wees paraat'), ging door toen de eerste Britse troepen waren geland. In Indonesische geschiedenisboeken staat er niets over en geen Indonesiër heeft van de Bersiap gehoord. 'Paraat waarvoor?' is steevast de reactie. In Nederland verscheen in 2005 een inventarisatie van geweldsincidenten op Java en Sumatra tot maart 1946, onder de titel Bersiap – Opstand in het paradijs. Auteur is de Indische Nederlander Herman Bussemaker. Hij houdt

het aantal Nederlandse, Indo-Europese en Ambonese slachtoffers op 20.000. Limpach kiest voor de schatting van het NIOD (Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocide-studies): 5.500. Hij zegt er wel bij dat hier nog eens 10.000 etnische Chinezen bij moeten worden opgeteld.

Het zou vier jaar en twee 'Politie Acties' duren voordat Nederland zich neerlegde bij de feiten. In die revolutionaire jaren was het nationalistische kamp diep verdeeld. Soekarno en Hatta, die hadden samengewerkt met de Japanners, stonden tegenover principiële antifascisten.

Voorstanders van diplomatie stonden tegenover mannen-van-actie. Gewezen KNIL-mannen stonden tegenover door Japan getrainde officieren; nationalistische milities tegenover strijdgroepen van communisten en radicale moslims; Moskougezinden tegenover nationale communisten. Zij bonden even vaak de strijd aan met elkaar als met de Nederlanders en het aantal slachtoffers was navenant.

Na de val, onder druk van islamitische en nationalistische partijen, van het linkse kabinet-Sjarifoeddin en de vorming van het kabinet-Hatta in januari 1948 laaide de partijstrijd in het republikeinse kamp op en in september 1948 escaleerde die tot een regelrechte burgeroorlog. Die is beschreven door de Indonesische activist Soe Hok Gie (1942-1969) in zijn proefschrift "Orang-orang di persimpangan kiri jalan" (Mensen die op de tweesprong links afslaan, 1969) en in de monumentale biografie van de 'nationale communist' Tan Malaka door Harry Poeze (2007).

De Republiek had zijn hoofdstad gevestigd in Yogyakarta, Midden-Java. Na de Eerste Politie Actie in 1947 was een bestandslijst getrokken tussen door Nederland

bezet gebied en de Republiek. Overeenkomstig de Renville-overeenkomst van 17 januari 1948 werd het West-Javaanse onderdeel van het nationalistische leger TNI (Tentara Nasional Indonesia), de Siliwangi Divisie, teruggetrokken achter de bestandslijn en gelegerd in Solo, een stad in Midden-Java. Siliwangi, onder bevel van de gewezen KNIL-vaandrig Abdul Haris Nasution, was gebeten op alles wat links was.

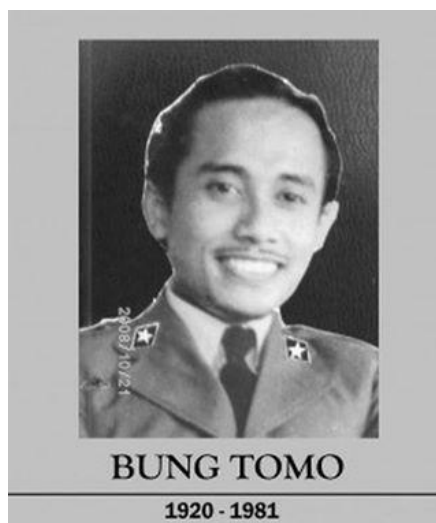
Begin september zochten zijn officieren ruzie met de Midden-Javaanse Senopati Divisie, die veel aanhangers telde van het door de communistische partij (PKI) gedomineerde Volksfront (FDR). Senopati-officieren werden ontvoerd en vermoord, het kwam tot schietpartijen en het zou zijn uitgedraaid op een veldslag als Soekarno de oud-marechaussee Gatot Subroto niet had benoemd tot militair gouverneur. Hij gaf de schuld van de schermutselingen aan de Senopati Divisie, die zich daarop terugtrok uit Solo.

In dit gespannen klimaat keerde in augustus 1948, na ruim twintig jaar ballingschap in Moskou, de communistische hardliner Muso terug naar Indonesië. Hij had instructies van de Kominform die behelsden dat de PKI partij moest kiezen in de zojuist uitgebroken Koude Oorlog. Onderhandelingen met 'het imperialistische kamp' (Nederland en de Amerikaanse bemiddelaars) waren voortaan uit den boze.

Muso nam de leiding van de PKI en maakte begin september een tournee langs steden in Midden- en Oost-Java waar hij opzweepende redevoeringen hield. Arbeiders en boeren moesten zich opmaken voor een guerrilla en een 'politiek van verschroeide aarde'. Gezien de gebeurtenissen in Solo vond Muso gehoor bij linkse milities, die rekening hielden met een offensief van Siliwangi.

Op 18 september nam het Volksfront gewapenderhand het bestuur over in de Oost-Javaanse stad Madiun.

FDR-milities ontwapenden de militaire politie en plaatselijke eenheden van Siliwangi. De Socialistische Jeugd, onderdeel van het Volksfront, deed hetzelfde in omliggende stadjes en dorpen. De vlag van de Republiek werd verscheurd en vervangen door de banier met hamer en sikkel; portretten van Soekarno door die van Muso. Onderzoekers zijn het er niet over eens of 'Madiun' de opmaat was voor een opstand tegen de Republiek of een lokale, preventieve maatregel om een actie van Siliwangi voor te zijn. Muso's ambities waren duidelijk; hij wilde een Sovjet-republiek, maar deelnemers aan de actie waren in veel gevallen niet bereid de Republikeinse regering af te vallen.

Ooggetuigen vertelden gruwelijke verhalen over moordpartijen onder de aanhangers van de islamitische partij Masyumi en de nationalistische PNI in Madiun en omgeving. Soemarsono, FDR-leider in Madiun en initiatiefnemer van de coup, vertelde later dat het nieuwe bestuur buiten Madiun geen controle had en dat 'de massa woest was en erop los sloeg'. Slachtoffers waren onder andere lokale bestuurders, politiemensen, religieuze voormannen, Masyumi- en PNI-leiders.

Niet minder bloedig was het antwoord van Siliwangi, die opdracht kreeg de opstand in Madiun neer te slaan. Daarbij werd een meedogenloze zuivering uitgevoerd onder alles wat links was in Madiun en omgeving. De dichter Kuslan Budiman (geboren in 1935) beschreef in zijn autobiografische roman *Bendera itu masih berkibar* (Die vlag wappert nog, 2005) hoe de TNI huishield in zijn geboortestadje Maospati, tien kilometer van Madiun. Wie verdacht werd van sympathieën met het verdreven FDR-bewind werd opgepakt. In de plaatselijke gevangenis werd systematisch gemarteld. Kuslan kon dat zien en horen vanuit een boom naast de gevangenis. Hij zag hoe zeven mannen hun eigen graf moesten graven en werden doodgeschoten.

Linkse legereenheden en milities ontvluchtten Madiun, achtervolgd door Siliwangi.

Muso werd op de vlucht gepakt en doodgeschoten. Tientallen andere PKI-leiders werden ingerekend en geëxecuteerd. Oud-premier Amir Sjarifoeddin werd aangehouden en vastgezet in Yogyakarta. Op 19 december 1948 landden parachutisten van het Nederlandse Korps Speciale Troepen (KST) op het vliegveld van Yogya en begon de 'Tweede Politie Actie'. Sjarifoeddin en vele andere gevangenen werden nog diezelfde dag doodgeschoten door TNI-troepen.

Hoeveel slachtoffers 'Madiun' heeft geëist is onbekend. De meest betrouwbare schattingen variëren van acht- tot tienduizend, zowel onder TNI, opstandelingen als de gewone bevolking.

Revolutie in Atjeh (3.000 doden). In Atjeh, op de noordpunt van Sumatra, had de Indonesische Revolutie een bijzonder, maar niet minder gewelddadig verloop. Britse en Nederlandse troepen kwamen na de Japanse capitulatie niet verder dan Medan, de

hoofdplaats van de vooroorlogse residentie Sumatra's Oostkust. Atjeh was het eerste deel van de archipel dat zich bevrijdde van koloniaal bestuur.

Daarbij kwam het tot een gewelddadige confrontatie tussen nationalistische jongeren, aangevoerd door islamitische schriftgeleerden (ulama), en een deel van de oude adel (ulèëbalang), die voor de oorlog had samengewerkt met de Nederlanders. Deze episode is beschreven door de historicus Anthony Reid in het boek *The Blood of the People* (1979) en door zijn Atjehse collega Nazaruddin Sjamsuddin in *Revolusi di Serambi Mekah* (Revolutie op de Veranda van Mekka, 1999). Na de capitulatie trokken de Japanse troepen in Atjeh zich terug op het eilandje Sabang en op de olievelden aan Sumatra's oostkust. In Kotaradja (nu Banda Aceh) vormden nationalistische linkse partijen en ulama een voorlopig residentiebestuur. In de steden en dorpen van Atjeh werd in de loop van oktober 1945 de rood-witte vlag van de Republiek gehesen.

Alleen in het noordoostelijke regentschap Pidie leidde dit tot problemen. In de steden Sigli en Lammeulo verboden adellijke bestuurders de nieuwe vlag te hissen. Zij maakten zich zorgen over hun positie onder de Republiek en wachtten op een landing van Nederlandse troepen (die er nooit zou komen) om de vooroorlogse orde in Atjeh, en

daarmee de machtspositie van de bestuursadel, te herstellen. Een aantal ulèëbalang in Pidie besloot een militie te vormen 'ter beveiliging van de openbare orde' en die begon nationalistische jongeren op te pakken. Toen het bestuur in Kotaradja aarzelde om in te grijpen, stuurde de PUSA, een machtig verbond van ulama, eigen troepen, aangevoerd door Husin Al-Mudjahid, naar Pidie.

Zij bonden in januari 1946 de strijd aan met de militie van de lokale adel. Die laatste legde het al snel af tegen de mujahidin die deze 'vijanden van de staat en het geloof' opjoegen tot in de bergen. De PUSA-militie en door hen aangevoerde boeren vermoordden 23 van de 25 adellijke bestuurders in Pidie.

Elders in Atjeh hadden Ulèëbalang zich uitgesproken vóór de Republiek, maar de gebeurtenissen in Pidie wekten twijfel aan hun loyaliteit. In de weken en maanden die volgden kwam het in heel Atjeh tot uitbarstingen van volkswroede tegen ambtsedelen, hun familieleden en volgelingen. Daarbij werden nogal eens persoonlijke rekeningen vereffend. Sjamsuddin citeert een ooggetuige: „Tallozen vonden de dood, zonder gebed, zonder te worden gewassen, zelfs zonder te worden begraven'. Deze 'sociale revolutie', zoals hij is gaan heten, eiste naar schatting 3.000 levens.

Onderzoek? Ook na de val van generaal-president Soeharto in 1998 hield de hoofdstroom van

Indonesische historici vast aan het beeld van de Revolutie als eensgezind optreden van heldhaftige Indonesische pejuang (vrijheidstrijders).

In schoolboeken wordt niet gerept over aantallen dodelijke slachtoffers, of die nu vielen door Nederlandse of door Indonesische hand. Van officiële zijde wordt ook niet gehamerd op Nederlandse gewelddaden in de jaren 1945-1950, want wie kaatst moet de bal verwachten. Waarom lijken uit de kast halen? De Indonesiërs hebben immers aan het langste eind getrokken.

Toch ontstaat de laatste jaren onder jonge Indonesiërs steeds meer behoefte om deze gelijkgeschakelde versie van hun geschiedenis kritisch tegen het licht te houden. Vooral als het gaat over heftige episodes, zoals de communistenmoord van 1965-'66 en – jawel – de Revolutie. Serieus onderzoek naar het gedrag van de eigen veteranen, zoals Oostindie en Limpach deden met Nederlandse oud-strijders, vereist dat de archieven van het Indonesische leger (TNI) in Bandung opengaan voor kritische onderzoekers. Dat is niet zo eenvoudig. De TNI is geboren in de Revolutie en zijn heldenstatus maakt deel uit van de oorsprongsmythe van de Republiek Indonesië

5000 Kamptekeningen uit Nederlands-Indië

In "Het Geheugen Van Nederland" van het Nationaal Archief bevinden zich bijna 5000 tekeningen, gemaakt door gevangenen in de Japanse concentratiekampen in voormalig Nederlands-Indië.

De tekeningen staan op 247 pagina's en bevatten 20 afbeeldingen per pagina. Hieronder vindt u de LINK naar deze kamptekeningen op de website van Het Nationaal Archief (*Ctrl+click*).

<http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/zoekresultaten/pagina/1/Kamptekeningen%20Nederlands%20Indi%C3%AB/%28cql.serverChoice%20all%20Kamptekeningen%20%20AND%20Nederlands%20%20AND%20Indi%C3%AB%29/&colcount=0&wst=Kamptekeningen%20Nederlands%20Indië>

Indische familieachtergrond

Voor mensen met een Indische achtergrond, of die familieleden uit het voormalig Nederlands-Indië hebben of dienden als militair in de Atjeh-oorlog (1873-1914) wordt op zaterdag 29 september 2018, aanvang 11 uur in Baarn een zeer interessante bijeenkomst gehouden.

Op die dag organiseert de Interessesgroep Stamboomonderzoek van de HCC, de grootste computerclub van de BeNeLux weer een bijeenkomst in Zalen-centrum Het Brandpunt aan de Oude Utrechtseweg 4a in Baarn. Info: Secretariaat HCC!genealogie Tel: 071 589 12 09

In 2010 publiceerde Adriaan P. Intveld zijn boek getiteld: "Gevallen op het veld van eer. Een genealogische verkenning van de militaire erebegrafplaats Peutjoet", vrucht van ruim drie jaar onderzoek. De titel verwijst naar de tekst op de toegangspoort van de begraafplaats. Helaas zijn de registers van de begraafplaats in de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan, waardoor er geen overzicht meer is wie er op Peutjoet begraven ligt of heeft gelegen.

Adriaan Intveld heeft geprobeerd de belangrijkste genealogische en biografische gegevens van de overledenen te beschrijven door uitgebreid bronnenonderzoek.

Aan de hand van dit boek geeft de spreker een overzicht van de belangrijkste genealogische bronnen op het gebied van militairen die overleden zijn in het voormalig Nederlands-Indië.

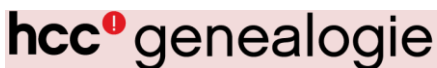
Tevens zal hij ingaan op de recente ontwikkelingen met betrekking tot het digitaal ter beschikking komen van bronnen.

Adriaan Intveld is lid van de Indische Genealogische Vereniging (IGV) en maakte een aantal jaren

deel uit van zowel het bestuur als de redactie.

Computerprogramma

Stamboomonderzoekers kennen meerdere computerprogramma's om de gevonden gegevens op te slaan. De ontwikkelaars van die programma's worden regelmatig uitgenodigd om te komen vertellen over de nieuwigheden die in updates van de programmatuur zijn aangebracht.

Dit keer is het de beurt aan Femke Nijveldt en Fred van Deelen die komen vertellen over het programma Brother's Keeper versie 7 dat in het Nederlands beschikbaar is. Op de website (www.bkwin.com) staat een zogenaamde shareware versie hetgeen betekent dat een probeerversie kan worden gedownload en geïnstalleerd. Het betreft een stand alone draaiend programma, dat op een Windows PC/laptop draait. Na registratie op de website van Brother's Keeper krijgt de gebruiker de beschikking over aanvullende functionaliteit, technische ondersteuning en een (Engelstalige) handleiding. Kosten bedragen € 38. De structuur van het programma is zo dat alle gekoppelde documenten, foto's, enz., zijn te kopiëren en op een andere PC terug te zetten zijn. Ook handig voor het maken van een reserve kopie.

Als uitvoermogelijkheden zijn een webversie, Word en PDF of een tekstbestand mogelijk.

Kenmerkend aan het programma is zijn intuïtieve werking, over-

zichtelijkheid en daardoor ook de duidelijkheid en de bronvermelding.

Meerdere keren per jaar wordt het programma voorzien van nieuwe functies en worden eventuele foutjes opgelost. Maar ook aan bij gebruikers levende wensen wordt indien mogelijk aandacht besteed. Zo zijn de velden voor locaties, namen en het interne tekstbestand langer gemaakt en de rapportages uitgebreid.

De Nederlandse vertaling wordt dan gelijk bijgewerkt.

Interessesgroep Genealogie

De Interessesgroep Genealogie van HCC -de grootste computerclub in de Benelux- is sinds 1986 een actieve levendige groep die geïnteresseerden adviseert over methoden en mogelijkheden van onderzoek, van genealogische computerprogramma's en de mogelijkheden die internet op dit gebied te bieden heeft. Daarnaast voorziet zij de archiefwereld van adviezen op basis van wat haar leden ervaren bij het zoeken naar voorouders via digitaal beschikbare bestanden inclusief de websites van de archieven.

Ook wordt met historische en geschiedkundige verenigingen en erfgoedgroepen een goed contact onderhouden.

HCC genealogie biedt een omvangrijk netwerk om kennis en ervaringen uit te wisselen en geeft presentaties en cursussen door heel het land. De leden steunen en stimuleren elkaar in hun onderzoek.

Daarnaast exploiteert zij de website: <http://genealogie.hcc.nl/>

De gruwelen van Glodok

Door: Peter de Waard

Ted Plas, nu 88, toen was hij 18, herinnert zich de gruwelijke omstandigheden van het Jappenkamp in de oudste en vieste gevangenis van Batavia.

'Jij houdt het riool schoon', brieste een Japanse gevangenisdirecteur tegen een gevangene, die klein van stuk was. 'Nee! Ik wil alles doen, maar dat niet.' De Indische Nederlander die net in de Glodok-gevangenis van Batavia was geïnterneerd, kreeg een touw om zijn nek en werd opgehangen.

Nadat hij zijn laatste adem had uitgeblazen, werd de op een na kleinste, de toen nog geen 18 jaar oude Ted 'Teddy' Plas, aangewezen. Hij moest met zijn blote handen de verstopping in een twee meter diep, open riool verhelpen. Waar de smurrie van uitwerpselen bij elkaar kwam, moest hij de lading door het gat in de buitenmuur van de gevangenis duwen, zodat die aan de andere kant in een grote vijver terechtkwam. Het was niet alleen ongelooflijk zwaar en smerig werk, het was ook levensbedreigend, omdat in de gevangenis tyfus, dysenterie en cholera heersten en hij ieder moment bedweld kon raken door de stank en kon verdrinken.

Glodok was de oudste en meest vervuilde gevangenis van Batavia, het huidige Jakarta. In 1944 sloten de Japanners hier 350 jonge Indische Nederlanders op die weigerden hardop hun loyaliteit ten opzichte van Japan uit te spreken. Van hen stierven er tientallen op afschuwelijke wijze: ze werden onthoofd, doodgemarteld, ze verhongerden of stierven als gevolg van een tropische ziekte.

Plas zou de gevangenschap overleven, maar hij wilde zeventig jaar lang niet praten over wat hij in Glodok had meegemaakt. Zelfs

niet met Lou de Jong, de officiële geschiedschrijver van de Tweede Wereldoorlog.

Niet praten

Anderen die Glodok overleefden, deden dat wel. Maar hun verhaal ondervond heel weinig weerklank, omdat er zo weinig informatie was. De Jong meldde in deel 11b van zijn standaardwerk dat in Glodok 80 van de 350 geïnterneerden stierven. In de Tjipinang-gevangenis, waar de zieken werden geïnterneerd, was het sterftepercentage aanzienlijk hoger: 300 van 700 overleefden het verblijf in de cel niet. 'Wij kennen sommige verliezen waar toe de detenties hebben geleid, maar hebben er geen enkel verslag over. Wij veronderstellen dat velen zijn verhongerd', stelde De Jong.

Op de achtergrond de ingang van de Glodok gevangenis. Foto: René Hermans

De weigering deel te nemen aan de strijd van de Japanners en het verblijf in de Glodok-gevangenis werd in de jaren tachtig ook niet gezien als een daad van verzet. De commissie die moest beoordelen wie er recht had op het Verzetshardenkingskruis, wees verzoeken van voormalige Glodok-gedetineerden af.

Nu 88 jaar oud vertelt Ted Plas alsnog zijn verhaal, omdat het niet verloren mag gaan, vinden zijn vrouw en twee kinderen. Hij woont sinds zijn pensionering in 1977 als kapitein-luitenant-ter-zee bij de

marine in een gerenoveerde renteniersbehuizing in Beerta, in het oosten van Groningen. Hij is nog gezond. 'Behalve PHPD: Pijntje Hier, Pijntje Daar', zegt hij. Hij is ondanks de traumatische oorlogservaringen een levenslustige, optimistische en ook vaak grappige man. Hij vertelt met enige ironie over de verschrikkingen die hij in Glodok heeft meegemaakt. Hij koestert geen haat, noch tegenover de Japanners, noch tegenover de Indonesiërs die zich voor hun karretje lieten spannen. Hij wil vooral niet het zielige slachtoffer uithangen.

Stotteren

Ted Plas werd in 1927 geboren in het plaatsje Loewoek aan de oostkust van Celebes (het huidige Sulawesi). Bij de burgerlijke stand kreeg hij het nummer 1, omdat hij de eerste Nederlander was die daar bij de burgerlijke stand werd aangegeven. Zijn vader was officier bij het KNIL en overleed in 1930 in Bandung. Het gezin Plas had nog een jongere broer en zus ging terug naar Den Haag. Zijn moeder verwierf een agentschap van de verzekeringsmaatschappij De Nederlanden van 1845. Plas ging er naar de lagere school: 'Ik was de kleinste, maar had het meeste lef. Meisjes waren ook gek op mij. Ik weet dat een meisje zei dat ze graag mijn vriendin wilde worden en dat ik zei: 'Ik ga niet met een meisje dat ruikt naar mijn achternaam.' Zelf was hij ook niet zo schoon, erkent hij nu. Hij zwom vaak in Het Kanaal, dat Den Haag met Scheveningen verbond en dat diende om het stinkende water van de grachten af te voeren.

Toen Ted Plas 6 jaar oud was, reed er een wagen door de straat die tot zijn verbazing niet door een paard werd getrokken: het was een auto. Hij rende er achteraan, struikelde en viel. Hij

werd bewusteloos afgevoerd en lag lang in het ziekenhuis. Na een paar maanden kon hij weer naar huis. Zijn hersenen waren zo beschadigd dat hij stotterde.

In december 1939 hertrouwde zijn moeder met een Nederlander die werkte als hoofd werktuigkundige bij de Koninklijke Paketvaart Maatschappij die goederen en mensen vervoerde tussen de eilanden van de koloniale archipel. Ze keerden weer terug naar Nederlands-Indië en vestigden zich in een woning in een buitenwijk van Batavia. De achtertuin grensde aan de rivier Tjiliwoeng. 'We maakten een bootje dat omsloeg zodra ik erin sprong. Daarom zwom ik vaak in de rivier. Die was nog viezer dan het water van de Suezkade in Den Haag. De bevolking van Batavia deed er massaal zijn behoefte in en er dreven ook dierenkadavers en mensenlijken in. Daar tussen wasten de mensen hun kleding en gebruikten ze het water om soep en rijst in te koken.'

Plas ging naar de Koning Willem III-HBS, een multiculturele school met Nederlandse, Chinese en Indonesische leerlingen, en werd lid van de padvinderij, waar hij oosters leerde koken. Terwijl Nederland al was bezet door de Duitsers, heerste in Indië nog de tempo doeloe: het goede oude Indische leven. Tot Karel Doorman in de Slag in de Javazee werd verslagen. In de nacht van 11 op 12 maart 1942 reden er ineens Japanners op de fiets Batavia in.

Trauma

Plas' stiefvader werd als Nederlander (een totok) al snel geïnterneerd en zou de verschrikkingen van de bezetting ervaren. Plas: 'Hij werd als hoofd aangesteld van een eenheid van honderd krijgsgevangenen die gezonken schepen uit het water moesten halen. Toen een aantal weigerde, werden er twaalf

uitgekozen die op hun knieën moesten gaan zitten. Met een samoeraizwaard werden hun hoofden eraf gemaaid. Mijn stiefvader is dat trauma nooit meer te boven gekomen.'

Van de 300 duizend Nederlanders die bij de Japanse aanval in Nederlands-Indië waren, werden de 200 duizend met gemengd bloed (indo's) voornamelijk vrijgesteld van internering, behalve als het hoge militairen of ambtenaren betrof. Aanvankelijk gebeurde die selectie op het oog, later moest iedereen een 'pendaftaran' (persoonsbewijs) hebben. Maar in de loop van de tijd veranderde dat. Ook de Indische Nederlanders moesten hun banen afstaan aan de Indonesiërs. Ze werden in de loop van 1943 steeds meer onder druk gezet zich solidair te verklaren met het Japanse Keizerrijk.

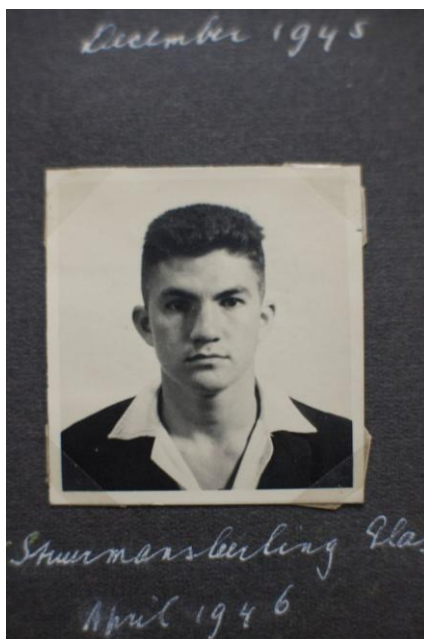

Foto van Ted Plas uit 1946

Plas' moeder was een intelligente vrouw die zich op de achtergrond hield en daardoor lang aan de aandacht van de beruchte Kempeitai (de Japanse Gestapo) wist te ontsnappen. Maar in september 1944 ging het alsnog mis. De Japanse bezetters, die aan de verliezende hand waren, probeerden de Indische Nederlanders voor hun zaak te winnen.

Bij Piet Hein van den Eeckhout, een voormalig mitter van Hr. Ms. De Zeven Provinciën, vonden ze gehoor. Hij richtte de PAGI-groep (Persaudaraan Asia Golongan Indonesia) op die 'banzai banzai' roepend (wat zoiets betekende als 'lang leve de keizer') de wapens wilde opnemen voor Nippon (Japan) en tegen de geallieerden, 'al zou dat inhouden: het offer des bloeds en het verliezen van het eigen leven'. Ze riepen de Indische Nederlanders op 11 september 1944 in een krantenadvertentie op zich te laten registreren voor de strijd. Slechts weinigen meldden zich.

Op 17 september werd daarom een razzia gehouden. Om vier uur 's morgens werden Ted Plas en zijn een jaar jongere broer Otto van hun bed gelicht en meegenomen door een Japanner van de Kempetai en enkele politiefunctionarissen van de PID (het politiekorps van de Indonesische nationalist). 'Iedereen die niet voor ons is, is tegen ons', was de verklaring. Na een week in de politiecel te hebben gezeten, kwamen ze in Glodok terecht, één van de vier gevangenis van Batavia.

Stokstijf stil staan

De gevangenis was al in de tijd van Jan Pieterszoon Coen gebouwd in een van de onaangenaamste wijken van de stad vlak naast moerassen met miljarden muggen. De cellen binnen de 6 meter hoge muren waren kaal. Er waren geen kussens, matjes of muskieten-netten. In iedere cel, bestemd voor twee personen, werden vier en soms vijf mannen opengeperst. Iedereen moest slapen op harde houten banken, waarbij sommige gevangenen bij gebrek aan ruimte alleen op hun zij konden liggen. Het eten werd gedistribueerd door inlandse dieven, moordenaars en ram-pokkers die vaak onder de luizen en vlooiën zaten en de beste

porties voor zichzelf hielden. De gevangenen werkten in de verzengende hitte: als touw-draaiers, mattenvlechters of in de tuin. Geen zwaar werk, maar door de ondervoeding moeilijk vol te houden. Het enige eten bestond uit twee keer per dag wat rijst en stijfselpap van aardappelmeel dat 'ongol ongol' werd genoemd. De enige groente was een soep van de vitamine-arme 'kangkung', Indonesische waterspinazie.

Om zeven uur 's morgens was het appèl, waarbij de gevangenen zich in de volgorde van de kamers moesten opstellen en met het gezicht in de richting van Japan 'Nippon Banzai' (Eer aan de Keizer) moesten roepen. Sommigen probeerden daar 'Nippon Bangat' van te maken, wat in het Indonesisch iets betekende als 'Nippon Schurk', maar dat kon niet te hard, want de bewakers waren Indonesiërs. Vervolgens dwongen de bewakers de gevangenen elke ochtend te exerceren yotskit (geef acht), yasme (op de plaats rust) en bakaré (ingerukt mars) en ze moesten gymnastiekoefeningen doen waarbij hardop van één tot acht moest worden meegeteld: iet, ni, san, si, go, rok, sie, hat. Straffen bestonden uit stokslagen en soms moesten gevangenen stokstijf stil staan, recht in de zon kijken en met gestrekte armen een maiskolf vasthouden. Wie met de ogen knipperde of de armen liet zakken, kreeg slaag.

Plas' broer Otto simuleerde te ziek te zijn om te werken en werd opgenomen in de ziekenboeg waar hij de rest van de gevangentijd zou blijven. Nadeel was dat hij daar nog minder eten kreeg (diarreepatiënten kregen alleen thee) en geheel afhankelijk was van wat medegevangenen hem gaven. Daarnaast was de kans op het oplopen van cholera, tyfus en dysenterie in de ziekenboeg aanzienlijk groter. Wie echt wat opliep, werd naar de Tjipinang-gevangenis overgebracht de

voorbode van een zekere dood. Maar ook in Glodok stierven gevangenen in de ziekenboeg. Plas: 'In dat geval werden de tenen van het lijk samengebonden met een touwtje waaraan een kaartje hing met de naam erop. Het lijk werd weggedragen en de andere patiënten moesten groeten. De Japanners stonden op die vorm van beleefdheid.'

De hoofdcipier was de goeiige Brits-Indiër Bahadar Singh. Hij moest echter de bevelen van de Japanners strikt naleven en had weinig controle over de sadistische Indonesische bewakers. Plas was ingedeeld in de touwslagerij waar gevangenen van hennep touw moesten zien te vlechten.

Linkerzijmuur Glodok gevangenis met net zichtbaar de keuken en een wachtpost. Foto: René Hermans

Daarnaast moest hij dus eenmaal per week het 'open' riool schoon houden, een klusje van een half uur per keer. In het water trok hij zijn korte broek uit en duwde al zwemmend de massa uitwerpselen en andere smerigheid onder de muur door naar buiten. 'Het kostte mij geweldig veel inspanning. Soms had ik helemaal geen lucht meer of raakte ik bijna bedwelmd door de enorme stank van de derrie.'

Vissen

Er zat ook een voordeel aan het smerige werk. Aan de andere kant van de muur was een vijver, en de troep die Plas erin duwde, trok vissen aan. Die waren zo traag dat hij ze met zijn broek kon vangen.

Hij stopte ze vervolgens in zijn mond en slikte ze, als een reiger, met kop en staart door. Plas: 'Ik moest uitkijken voor de bewakers. Wat ik deed, kon mij mijn leven kosten.' Terug in de gevangenis stonk Ted zo dat niemand naast hem wilde zitten.

Plas werd handiger in het werk en ook in het vangen van de vissen. Hij wist ze te verbergen in zijn broek en mee te smokkelen door de poort, waarna hij ze aan medegevangenen gaf, onder wie zijn zieke broer. Plas: 'De wachten fouilleerden mij niet omdat ik zo vreselijk stonk.'

De vis die hij naar binnen smokkelde trok bovendien katten aan. Soms kon Plas de katten doden en naar zijn cel smokkelen, waar iedereen zich tegoed deed aan een hapje kat. Van zo'n kat bleef niets over. Plas: 'Er was ook een officiële gevangeniskat. Die trof hetzelfde lot. De gevangeniscommandant was razend dat zijn kat was verdwenen, maar een zoektocht leverde niets op. Het enige wat opviel was dat wel erg veel gevangenen een ellepijpje hadden waarmee ze van bananenbladeren gemaakte surrogaatabak rookten. Dat die allemaal van een kat afkomstig waren, ontdekten ze niet.'

Scharminkels

In de zomer van 1945 merkten de gevangenen in Glodok dat de kansen keerden. De gevangeniscommandant werd vriendelijker, de omstandigheden verbeterden. De gevangenen mochten naar huis schrijven, ook al waren velen daarvoor te verzwakt. Op het binnenplein mocht ineens 's avonds worden gezongen; iemand had een bas gefabriceerd van een theekist met een lange steel.

Op 27 augustus, drie weken na de atoombom op Japan, ging de gevangenispoort open. De gevangenen, vrijwel allemaal scharminkels die soms nog maar

30 kilo wogen, kregen een lapje ongebleekt katoen (kain bladjoe geheten) waarmee ze hun naakte vel-over-beenlijven konden bedekken. Maar buiten stonden nu de aanhangers van Soekarno te wachten die hun eigen redenen hadden om met de (Indische) Nederlanders af te rekenen.

De eerste gevangenen die de deur uitliepen, kregen opnieuw klappen. Een van hen werd voor Plas' ogen vermoord. Plas: 'Zijn schreeuw hoor ik nog. Ik trok mij meteen terug in het donkerste hoekje van de gevangenis, waar niemand mij zou zien. Ik ben pas veel later stiekem ervandoor gaan.' Hij stotterde niet meer.

Plas liet zijn jongere broer achter bij zijn moeder en zus en ging per fiets opzoek naar zijn familie in Bogor en Bandung. Zijn oma, twee ooms, en drie tantes en de twee nichtjes die Ted voor de oorlog zo lief vonden, bleken allemaal dood te zijn. Ze waren vermoedelijk vermoord door de Pemoeda's, een nationalistische jeugdorganisatie. De familiebezittingen, zoals de thee- en rubberplantages van Parungkuda, bleken door de lokale bevolking geconfisqueerd. Toen Plas weer in Batavia kwam, waren zijn moeder, broer en zusje er niet meer.

Ted Plas. Foto: Harry Cock

Hij probeerde in veiligheid te komen door in de haven van Batavia een boot te zoeken. Plas: 'Ik zag een schip liggen met een rood-wit-blauwe vlag. Het was het m.s. Ophir, één van de boten van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij. Ik strompelde de loopplank op. Een grote blonde kerel hield mij tegen. 'Wat mot je hier?', vroeg hij. Ik zei: 'Mijnheer, ik zoek werk, alstublieft.' Hij antwoordde: 'Donder op, scharminkel, je kan niet eens op je poten staan. Na een tijdje smeken, ging de man

overstag. 'Meld je bij de djoero moedi (de bootsman).' Ik werd aangenomen als matroos en heb tot mei 1946 gevaren. Het was gek, ik moest onder een Indonesiër werken, terwijl ik thuis gewend was bevelen te geven aan het Indische personeel.'

Maandenlang voer Plas over de Aziatische zeeën. In Singapore begon hij een studie algebra- en meetkunde. Uiteindelijk belandde hij in de haven van Madras in Brits-Indië. Hier kreeg hij het bericht dat de rest van zijn familie in Nederland was.

Met het Belgische vrachtschip Empire Castle reisde hij naar België. In oktober 1946 kon Ted Plas zich herenigen met zijn familie in Den Haag. Plas maakte de hbs in Den Haag af en werd daarna opgeroepen voor de dienstplicht. Hij koos voor de marine, werd in 1950 adelborst in Den Helder en diende de rest van zijn leven bij de marine; hij zat drie jaar in Nieuw-Guinea. In 1977 ging hij als kapitein-luitenant-ter-zee met pensioen en verhuisde met zijn in Den Haag opgegroeide vrouw en zoon van Den Helder naar Beerta. Zijn dochter studeerde al in Den Haag. *De Volkskrant*

Sophiahof

Van Indië tot nu

Onder deze titel houdt de redactie van NICC Magazine u maandelijks op de hoogte van nieuws, actualiteiten en het programma van de nieuwe Indische Ontmoetingsplek Sophiahof

Project 30 Dagen op Zee

In 2016 is het Indisch Herinneringscentrum gestart met de uitvoering van dit project: een interactieve website, waarop de bezoeker kennis rond en over de naoorlogse repatriëring (1945-

1967) van Indië/Indonesië naar Nederland visueel gaat 'beleven' en waar voor het eerst de repatriëeringslijsten op één centrale plaats kunnen worden geraadpleegd.

Margaret Leidelmeijer, de project-leider: "Achter de schermen wordt hard gewerkt aan het project '30 Dagen op Zee'. Het bedrijf Ilumy, die voor ons de applicatie heeft ontwikkeld, heeft de laatste maan-

den flinke voortgang geboekt. Het is natuurlijk nog niet af, maar het is prachtig om te zien hoe de applicatie werkt. Om een indruk te krijgen, is [hier een demo](#) te zien.

Te zien is dat er aan de inhoud nog flink gewerkt moet worden.

Om dit te realiseren heeft zich een aantal enthousiaste vrijwilligers aangemeld. Na de introductie over het project, hebben zij op 27 augustus jl. deelgenomen aan een training over de werking van *Memorix Maior van Picturae*, het bedrijf waar onze Collectie Repatriëringslijsten is ondergebracht. De vrijwilligers gaan meehelpen bij het beheer van deze collectie. Daarnaast zullen hun taken naar gelang hun interesses bestaan uit het verwerken van de verhalen, het beeldmateriaal en alle andere werkzaamheden die nodig zijn voor de realisatie van dit project. We zijn heel erg blij met hun hulp.

Vrijwilligers al hard aan de slag

'30 Dagen op Zee' is goed op stoom en gaat in volle vaart richting oplevering, dat gepland staat voor het einde van dit jaar".

*Margaret Leidelmeijer,
Projectleider*

Wordt vriend van het Indisch Herinneringscentrum

Het Indisch Herinneringscentrum zet zich in om de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië en de gevolgen daarvan door te geven, levend te houden en te onderzoeken wat dit voor de huidige generaties betekent.

Dat doen wij voor u, maar ook graag SAMEN met u. Als VRIEND geeft u het IHC net even dat extra steuntje in de rug. Met een

donatie van minimaal € 25,00 per jaar ondersteunt u ons werk en bent u als vriend op een speciale manier verbonden aan het Indisch Herinneringscentrum.

Vrienden hebben bovendien bij ons altijd een streepje voor. Niet

alleen ontvangt u als welkomstcadeau het porachtige door Jet Bussemaker geschreven boek: *"Dochter van een kampkind"*; u ontvangt ook nog eens per jaar een speciale uitnodiging, alleen bestemd voor vrienden.

VRIEND worden kan [hier](#)

Nieuws van het Moluks Historisch Museum

Op zondag 23 september 20128 organiseert de Stichting Moluks Historisch Museum (MHM) in haar nieuwe onderkomen: Museum Sophiahof in Den Haag een vooruitblik op de activiteiten die we de komende jaren zullen presenteren. De komende maanden zal een grote verbouwing plaatsvinden in het monumentale pand aan de Sophialaan 10 in Den Haag. Het wordt dan geschikt gemaakt voor tentoonstellingen, evenementen, bibliotheek, educatie, winkel en horeca. In het voorjaar van 2019 hopen we het vernieuwde gebouw feestelijk te openen.

Voordat de aannemers begin oktober aan de slag gaan, willen we u graag nog in dit jaar bijpraten over de laatste ontwikkelingen en toekomstplannen. We vertellen u dan onder andere wat

er in Museum Sophiahof gaat gebeuren en we geven alvast een preview van de activiteiten in 2019.

Wat doet het MHM op het gebied van onderzoek en educatie? Welke jonge talenten dienen zich aan? Wat kan het MHM voor u betekenen als samenwerkingspartner? U hoort dan bijvoorbeeld Dieter Bartels over de betekenis en waarde van het pelaschap in deze tijd. Het MHM verleent van harte medewerking aan zijn jongste onderzoek. Uiteraard komt ook onze leerstoel uitgebreid aan bod

De achterzijde van ons nieuwe prachtige gebouw: Sophiahof in Den Haag.

met Fridus Steijlen en we zijn zeer verheugd partner te mogen zijn van de zeer bijzondere theatervoorstelling "Aan de andere kant".

Verder in het programma ziet en hoort u mooie voorbeelden van wat aankomend en gevestigd

talent brengt op het gebied van de kunst, fotografie en design, met onder andere: Chavez van den Born en Sarah Anne Rootert. DJ Triplets verzorgt de muziek. De bijeenkomst wordt afgesloten met een hapje en een drankje.

Datum: Zondag 23 september, aanvang 13.30 uur (inloop vanaf 13.00 uur). Museum Sophiahof, Sophialaan 10, 2514 JR Den Haag, Toegang: € 7,50 (contant te voldoen bij binnenkomst). Aanmelden: nwigard@museum-maluku.nl of Tel: 030-2367116.

Molukkers in verzet...

Opstand en verzet, het zijn terugkerende thema's in de geschiedenis van de Molukkers tijdens de koloniale periode, maar ook in de naoorlogse geschiedenis. De Stichting Moluks Historisch Museum organiseert in samenwerking met Museum Bronbeek op 23 oktober het dagvullende live magazine: "Molukkers in verzet". Dit in het kader van de 'Week van de Koloniale Geschiedenis', onderdeel van de 'Maand van de Geschiedenis'.

Gedurende de koloniale periode, maar ook daarna, kennen de Molukkers een geschiedenis waarin trouw aan de Nederlanders, maar ook opstand en verzet belangrijke thema's zijn. Ze streidden tegen onrecht en kwamen op voor hun idealen. Zoals bijvoorbeeld Pattimura en Martha Christina Tiahahu, die in 1817 in opstand

Strijden voor idealen en tegen onrecht

kwamen tegen het Nederlandse gezag. Dit jaar is het 200 jaar geleden dat Christina Martha (in sommige boeken ook wel genoemd Martha Christina) overleed. We kijken naar de daden van deze Molukse volkshelden en hoe hun betekenis in de loop der jaren is geëvolueerd. Hans Straver zal een lezing verzorgen en tevens zijn nieuwe boek: "De strijd van Pattimura in documenten en verhalen" presenteren, dat wordt uitgegeven door het MHM.

Demonstratie Molukkers in Den Haag (jaren '50)

Verzet was er zeker tijdens de Tweede Wereldoorlog door Nederlandsgezinde Molukkers tegen de Japanse bezetters en in een aantal gevallen zelfs tegen de Duitse bezetter van Nederland. Ook voor de oorlog verbleven er namelijk al Molukkers in Nederland. Na de Japanse capitulatie was de periode van dekolonisatie een verwarrende tijd, want koos je voor verzet tegen de Indonesische onafhankelijkheidsstrijders of tegen de terugkeer van het Nederlandse gezag?

Toen Nederland de soevereiniteit had overgedragen aan de nieuwe Republiek Indonesia, was het uitroepen van de onafhankelijke staat: Republiek Maluku Selatan (RMS) in 1950 opnieuw een daad van verzet tegen de staat Indonesië. Het bepaalde voor een belangrijk deel het verloop van

de naoorlogse geschiedenis van de Molukkers: de komst naar Nederland onder valse voorwendselen, het ontslag uit de Militaire Dienst (dat de Molukkers als onrecht ervoeren), de gewelddadige gijzelingen in de 70-er jaren en ook de protestacties tegen bijvoorbeeld staatsbezoeken van Indonesische presidenten aan Nederland.

Tijdens het live magazine maken we een historische reis door deze geschiedenis met lezingen, talkshows, film, columns en een kleine pop-up tentoonstelling over het Molukse en Indische verzet.

De slag bij Wai Sisi

Gedurende de dag krijgt u ook de gelegenheid om de tijdelijke exposities in Museum Bronbeek te bezoeken, onder andere de tentoonstelling: 'Katjongs in Colditz', samengesteld door Herman Keppey

en 'Gevangenen in beeld. Changi door de ogen van tekenaar Henk Brouwer'. Datum: Dinsdag 23 oktober 2018, van 10.00 tot 16.00 uur in de Sumatrazaal van de 'Kumpulan' op Landgoed Bronbeek, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem. De toegang bedraagt € 12,50 (te voldoen aan de zaal). Voor 'Vrienden van MHM' slechts: € 10,00. ([Word Vriend van stg. MHM](#)) Reserveren wordt aanbevolen i.v.m. zekerheid van een zitplaats. Aanmelden via mail: nwigard@museum-maluku.nl.

Sophiahof – Sophialaan 10 – 2514 JR Den Haag – Tel: 070-2002500

Kinderen van Kamp Conrad

Uitgebreide boekbespreking

In onze fotocollectie bevinden zich welgeteld drie foto's van kamp Conrad, een klein woonoord in Rouveen. Daar gaat binnenkort verandering in komen want een deel van de foto's die verzameld zijn voor het recent uitgekomen boek 'Kinderen van Kamp Conrad' zal opgenomen worden in de MHM-collectie.

De totstandkoming van het boek verliep niet echt in een vloeiende lijn omdat de drijvende kracht erachter, Mathijs Souhoka, in 2011 onverwachts kwam te overlijden. Zijn werk bleef liggen tot enkele jaren later Isaac en Wim Latupeirissa het initiatief namen om de draad weer op te pakken. Zij vormden een redactieteam samen met de vijf kinderen van Souhoka: Marcella, Salomy, Frederick en Sophie Souhoka en Gijs Bijl.

De interviews die zij hebben afgenomen bij ruim 40 volwassenen, die destijds kind waren, zijn mooi verweven met het materiaal dat al door hun (stief)vader was verzameld.

Mathijs Souhoka beschreef de locatie van het kamp als volgt: "Midden in een weiland langs de Conradseweg, een klinkerweg die van de Oude Rijksweg naar Hasselt voerde, leefden 180 Ambonezen: 23 ex-KNIL-soldaten met hun gezinnen. Na drie jaar elders in Nederland verbleven te hebben, waren in het voorjaar van 1954 de eerste negen gezinnen uit Glanerbrug gekomen. Behalve een aantal nieuwsgierigen dat aan de overkant van het kanaal toekeek hoe de nieuwe bewoners uit de bus stapten, was er geen ontvangstcomité dat hen welkom heette.

Dik Sligman, Frederic, Thomas en Ezau Warkor aan de Korte Kerkweg te Rouveen (Foto: Harm Meesters)

Nog datzelfde jaar was elke woonunit bewoond. En het leven van alledag voltrok zich zonder noemenswaardige problemen. Buitenstaanders, met name de Rouveense bewoners, hadden geen notie van het leven daarbinnen. Het kamp was een geïsoleerde dessa binnen het dorpje Rouveen dat ook al een min of meer geïsoleerd bestaan had binnen de Nederlandse samenleving. Geruisloos kwamen de Ambonezen er binnen en even geruisloos vertrokken ze weer uit het kamp om elders in gewone huizen hun leven voort te zetten."

De kinderen van toen vertellen over hun belevenissen met de boeren uit de omgeving. Belly Talahatu-Persulesy: "Er was ook boer Piel die we in de maling hadden genomen. Een keer liepen we van school naar huis en de hele tijd bleef Mientje huilen, omdat ze het koud had. Ze hilde vanaf school tot het kamp en dat is toch een heel eind. Toen zagen we boer Piel komen aanfietsen vanuit het kamp. Iemand zei: 'Hé,

boer Piel komt daar aan. Zullen wij met z'n allen huilen?'. En wij in koor 'Whoehoehoe'. Boer Piel stopte. Hij wilde ons waarschijnlijk helpen. Maar wij dachten dat de boeren ons niet mochten. In dit geval dachten we dat Boer Piel een hekel had aan Ambonezen. Die gaat toch voorbij fietsen, dachten we. Maar hij stopte. 'Wat is er jongens? Wie heeft jullie in mekaar geslagen?'. En wij: 'Haha'. Boer Piel: 'Gottedommel!'. Dat vergeet ik nooit."

Boekpresentatie op 1 september 2018 (foto: Minggu Luhulima)

'Kinderen van Kamp Conrad' is een eerlijk boek. En dat de Rouveners en de Molukkers elkaar destijds niet begrepen, blijkt wel uit de volgende fragmenten:

Wim Latupeirissa: "Het Conradkanaal was visrijk. Je had van alles, van voorns en karpers tot snoeken. Een voorval dat ik niet gauw vergeet, was met oom Tauran. Die ging een heel groot visnet maken met de bedoeling om dat ooit naar de Molukken mee te nemen. Hij heeft dat visnet uitgeprobeerd in het kanaal. Een hele lading vis haalde hij eruit! De mensen van Rouveen die erbij waren, die baalden als een stier!

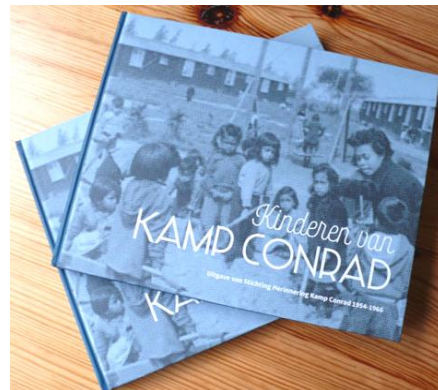
Haalt hij alle vis eruit. In het kamp vonden ze het prima, want die vissen werden toch verdeeld over het hele kamp".

Boetje Lopulalan: "Ja, klopt, oom Tauran had dat grote net om uit te werpen. Net zoals op de Molukken. Het waren allemaal kleine visjes en ze smaakten naar modder. Maar dat was geen probleem. Want als je ze gaat zouten en op het dak laat drogen, krijg je ikan asin, heerlijke zoute vis".

Een Rouvener: "De mannen en jongens doen de hele dag niets. Ze zitten aan de waterkant en werpen een hengel uit. In het begin hadden ze geen notie van vissen. We zagen een keer een Ambonese man een groot net uitwerpen. Daarmee haalde hij tientallen vissen in één keer uit het water. Gelukkig was er al snel iemand die hem aansprak. 'Dat is niet de bedoeling meneer. Dit is een illegale manier van vissen. Dat jullie dat in je eigen tropenland gewoon zijn, moeten jullie zelf weten. Maar in het Conradkanaal en alle overige binnenwateren van Nederland mag je alleen met een hengel vissen.'

Later zag je veel mannen en jongens met een bamboehengel vissen. Die kochten ze op het dorp. Snoeken doen ze ook heel veel, maar dan het hele jaar door. Ze hadden geen enkel idee dat er ook seizoenen waren. Van een hengelclub hebben ze nog nooit gehoord. Dus enige kennis van

zaken hadden ze ook niet. Vaak werden de vissen schoongemaakt en te drogen gelegd op het dak in de zon. Je begrijpt wat voor een lucht daar vanaf komt. Je kunt er niet meer langs fietsen, zo erg stinkt dat. Dat die mensen die stinkende gedroogde vis aten."

Het kan verkeren

Op 24 september 2011 organiseerden ex-kampbewoners van Conrad en autochtone Rouveners samen een herdenkingsdag. Hoogtepunten van deze dag waren de onthulling van een monument en de première van de film-documentaire 'Vreemdelingen en Bijwoners' die Geertjan Lassche maakte over het leven van Mathijs Souhoka in Kamp Conrad. Het boek bevat ook foto's van deze dag.

Het boek is verkrijgbaar via www.kampconrad.nl - € 19,95.

Bekijk ook de documentaire '[Vreemdelingen en Bijwoners](#)'

zoekt donateurs

Het Indisch Platform behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering

Stichting Het Indisch Platform - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag

Bankrek. nr. **NL84 INGB 0088 3644 67** t.n.v. Indisch Platform

Een serie korte reisanekdotes over de dagelijkse beslommeringen op Java in Indonesië

Militèr

Bandung, garnizoensplaats ten tijde van het KNIL, nu van het Indonesische leger. Veel kazernes over de stad verspreid, smetteloos witte gebouwen met veel groen er omheen. Voor de poort van de kazerne Siliwangi staat een standbeeld van een soldaat met opgeheven geweer in zijn gestrekte arm, geflankeerd door een tijger met opengesperde bek, bij het Opleidingscentrum Pantsertroepen (staat er echt zo in het Nederlands) berijdt een huzaar een steigerend paard.

Van de koloniale tijd is niets te herkennen. Mijn grootvader, onderluitenant bij het KNIL, heeft dienst gedaan in de kazerne Tjimahi, dat met ingang van 1942 door de Jap is gebruikt als concentratiekamp. In het Merdeka-museum gaat het over de strijd

tegen de Nederlanders en de Japanners. We zien foto's van Soekarno en Hatta en andere helden van de revolutie. Een kopie van de *Proklamasi* waarmee de nieuwe republiek Indonesia werd uitgeroepen ligt prominent in een vitrine.

Bij de poort van een van de kazernes vragen we aan de wachtcommandant of we een foto mogen maken. Geen probleem, maar buiten het hek nemen. Waar we vandaan komen, vraagt hij in gebrekkig Engels. 'Belanda, Holland,' zeg ik. Een viertal soldaten voegt zich bij ons, zij buigen met de handen voor de borst, plat tegen elkaar, schudden ons de hand, grote glimlach om de mond. Vriend en reisgenoot Fred vraagt mij om de foto van Samira

te laten zien. In het Indonesisch legt hij uit dat zij mijn overgrootmoeder is en dat de man naast haar voor haar voorleest en schrijft, omdat zij analfabete is.

Fred zegt iets in het Maleis, dat ik niet spreek. Iedereen lacht. 'Vertaal,' zeg ik. Fred: 'Ik heb gezegd dat jij net zo dom bent als je overgrootmoeder.' Ik knik bevestigend. Gelach. Dan wijs ik naar mezelf en zeg: 'Militèr Belanda, kaptèn,' daarna steek ik mijn vinger uit naar Fred en zeg: 'He soldier'. Geschater. Bij het afscheid breng ik mijn hand naar mijn pet en salueer. De soldaten gaan staan, rechten hun rug en salueren terug met hun gezicht in gepaste militaire plooi.

Chris, Bandung, 01-12-2014

Reparatie van iPhone, iPad en Android. Snel, vakkundig en redelijk geprijsd.
Klik [hier](#) voor de aanbieding. Borca-Online / BorcaDen webshop

Borca Online
Computer Service

Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

(advertentie)

Verras uw familielid, vriend(in), kennis, collega met een **GRATIS ABONNEMENT OP NICC MAGAZINE**
info@indisch-centrum-denhaag.nl

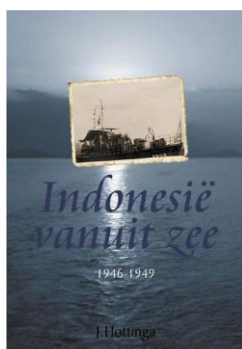
Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

Mijn naam is Nadra – Elle van Rijn. In dit boek vertelt Elle van Rijn het verhaal van het Nederlandse meisje Bertha Hertogh, dat in 1942 is geadopteerd door een

Maleisische vrouw en acht jaar later wordt opgeëist door haar biologische vader. Bertha, die inmiddels is omgedoopt tot Nadra wordt het middelpunt van een strijd tussen de katholieke kerk en de islam. Het conflict loopt zo hoog op, dat het een internationale kwestie wordt en uitmondt in hevige onlusten, waarbij meer dan tweehonderd gewonden en negentien doden vallen. Wat is er gebeurd met Nadra en hoe verging het haar toen ze ongewild moest terugkeren naar Nederland? De schrijfster vertelt in dit boek het dramatische levensverhaal van Bertha Hertogh, dat zo bekend is in Maleisië en Indonesië, en dat hier in Nederland volstrekt vergeten lijkt. *Normale prijs: € 12,99. Van Stockum prijs NU: € 7,90.*

Indonesië vanuit zee – Johan Hottinga. Dit is een boeiend ooggetuigenverslag van een minder bekend stukje Vaderlandse geschiedenis: de activiteiten van de Nederlandse Marine in Nederlands-Indië in de jaren vlak na de

Tweede Wereldoorlog, een roerige tijd. Johan Hottinga beschrijft zijn belevenissen bij de Kleine Vaartuigen Dienst, een 'lelijk eendje' onder de Nederlandse Marinevlag. Onder nogal primitieve omstandigheden groeit de bemanning van elke boot naar elkaar toe bij het uitvoeren van hun vaak moeilijke en gevaarlijke taken. *Prijs: € 13,99.*

Kind van Indië – Jetty Heemskerk. Een familie-verhaal voor, tijdens en na de oorlog met Japan. Nieuwe inzichten en gegevens over deze turbulente tijden, die pas in 2015 vrijkwamen zullen vele lezers aanspreken. De schrijfster tracht de geschiedenis weer te geven van Nederlands-Indië vanaf 1921 tot 1952, de periode dat haar ouders op Java woonden. Jetty zelf is er in 1931 geboren en woonde er tot 1951.

Het doel van dit boek is jongere generaties een inzicht te geven over de vooroorlogse tijd, de oorlogsjaren en het 'klaarstomen' door Japan van de Indonesische bevolking voor de republiek Indonesia, door middel van op-hitsing. Ze beschrijft de moed van de Ambonezen om de kampen te bewaken en de Nederlanders te beschermen. De Bersiap periode, de Politie Acties, de contacten met vele militairen uit Holland en de rol van Amerika bij het loslaten van Nederlands Nieuw-Guinea. Het gezin van Jetty Heemskerk leefde er middenin. *Prijs: € 17,50.*

Het kind met de Japanse ogen – Reggie Baay. Voor deze roman dook Reggie in de geschiedenis van zijn ouders en zijn broer. Hij deed hiervoor diepgaand onderzoek in Nederland, Indonesië en

Thailand. Nederlands-Indië, 1939; een jongeman tekent voor het Koloniale Leger en komt vervolgens in Japanse krijgsgevangenschap. Hij moet dwangarbeid verrichten aan de beruchte Birma-Siam Spoorlijn. Als hij na drieënhalve jaar van ontberingen wordt bevrijd en de draad van zijn leven weer hoopt op te pakken, wordt hij aansluitend een volgende oorlog ingestuurd: de onafhankelijkheidsoorlog die in zijn geboorteland is losgebarsten. Als na de Politie Acties in december 1949 de soevereiniteitsoverdracht plaatsvindt en hij met zijn prille gezin naar Nederland vlucht, wordt hij geconfronteerd met herinneringen en trauma's. De strijd wordt er niet gemakkelijker op als blijkt dat zijn zoon de ogen van zijn vijand als een 'kaïnsteken' zijn leven lang met zich zal meedragen. *Verschijnt op 27 september 2018. Prijs: € 21,99.*

De in deze rubriek besproken boeken, CD's en DVD's zijn verkrijgbaar bij de Internet Boekhandel Van Stockum in Den Haag of bij de erkende boekwinkel, tenzij anders vermeld

 VAN STOCKUM
INTERNET BOEKHANDEL

www.vanstockum.nl

Moslim radicalisme viert 20 jaar na de val van Soeharto hoogtij in Indonesië

Door: Annemarie Kas

Dit jaar is het twee decennia geleden, dat er een einde kwam aan het autoritaire regime van de Indonesische president Soeharto, bijnaam 'de lachende generaal'. Hij trad af onder druk van protesten verspreid over heel Indonesië. De massaprotesten die de studenten in Jakarta organiseerden, vormden daarbij het zwaartepunt.

Suharto, de 'lachende generaal'

De studenten eisten een einde aan wat zij KKN noemden: korupsie, kolusi, nepotisme. Corruptie, handjeklap en nepotisme. Ze wilden een democratischer land. Wat is daar twee decennia later van terechtgekomen? Twee activisten van toen vertellen.

Adian Napitupulu staat op veel foto's van toen vooraan, met vastberaden blik en een strijdvasthoudende doek om zijn hoofd geknoopt. Het was in mei 1998 ook zijn idee het Indonesische parlement te bezetten, uit protest tegen president Soeharto. „We zochten naar iets simpels, iets symbolisch”, vertelt Adian.

In het zuiden van Jakarta is een kleine tentoonstelling ingericht over het studentenprotest waarin hij een centrale figuur was. Adian Napitupulu wandelt langs de tientallen foto's aan de muur. „Kijk, hier staat een vrachtwagen in brand. We wisten niet wie dat deed, misschien het leger. We wisten wél dat het een voorteken voor chaos was.”

Het ging er ruig aan toe

Iedere student droomt er toch van deel uit te maken van zo'n historisch moment, zegt student Rheinhard Sirait. Hij doet nu promotie-onderzoek aan de University of Western Australia in Perth. Al het geweld uit die tijd is hem nog het meeste bijgebleven, het ging er ruig aan toe. Hij herinnert zich nog de geur van de doden die bij de rellen vielen. „Op dag 1 maakten we grappen dat het lekker naar saté rook. Maar op dag twee en drie gingen de lichamen rotten. De stank was vreselijk.”

Adian Napitupulu

Reinhard Sirait groeide op tijdens de Nieuwe Orde – thuis praatten ze nooit over politiek. Dat deed je gewoon niet, je wist nooit wie mee luisterde. „De vrijheid die we nu hebben om te zeggen wat we denken, daar hadden we nooit kunnen dromen”, zegt hij. Toch

heeft hij precies hier een dubbel gevoel over. „Terwijl wij van die enorme vrijheid genoten, is er tegelijk een anti-democratische beweging uit voortgekomen.” Zijn promotie-onderzoek gaat over de invloed die bekende ustads, islamitische geleerden, via sociale media uitoefenen op de jeugd van nu. Jonge moslims geven hun vrijheid vrijwillig weer uit handen aan die geleerden, zegt hij. „Ze vragen de ustads de gekste dingen. Of ze een niet-moslim een hand mogen geven. Of ze Valentijnsdag mogen vieren.” Dit gebeurt niet op school of in de moskee, maar gewoon via YouTube of Instagram, waarop de ustads miljoenen volgers hebben.

Reinhard Sirait

Verdeeldheid

De kanalen mogen nieuw zijn, Sirait ziet een belangrijke parallel met twintig jaar geleden. De verdeeldheid in de samenleving loopt ongeveer langs dezelfde lijnen. De studenten leerden 'gewone' Indonesiërs tijdens de protesten hoe ze graffiti moesten gebruiken, zodat ze leuzen op de muren konden spuiten: 'Soeharto, treed af'. „Maar ze gebruikten het

om zichzelf te beschermen. Ze spotten pribumi op hun huizen: 'autochtoon'."

In die tijd hadden de etnisch Chinese Indonesiërs het zwaar te verduren. Veel inwoners hielden hen verantwoordelijk voor het ontstaan van de grote economische crisis toen. Ook nu spelen gevoeligheden rond afkomst. Het bekendste voorbeeld is Basuki Tjahaja Purnama: deze oud-gouverneur van Jakarta is christen en etnisch Chinees. Hij kreeg twee jaar celstraf opgelegd voor blasfemie, omdat hij de koran verkeerd zou hebben aangehaald.

Studentenrellen 1998 die leidden tot het aftreden van Suharto

President Soeharto onderdrukte de islamitische politieke partijen omdat hij hen als bedreiging zag, maar die partijen krijgen nu alle vrijheid. „Het is moslims versus niet-moslims”, zegt Sirait. „Het enige beeld dat telt.” En politici proberen de boel helemaal niet te sussen, zij zijn juist het ergst, zegt hij: „Ze doen een wedstrijdje. De één wil nog religieuzer zijn dan de ander.”

Geen prototype parlementariër

Adian Napitupulu onttrekt zich liever aan die strijd. Hij zit namens de partij van president Joko Widodo in het parlement, maar met zijn simpele witte T-shirt en jeans is hij niet echt het prototype parlementariër. Hij vond het de eerste maanden in zijn nieuwe baan vreselijk, vertelt hij. „Al die regels en procedures.” Hij

moest ineens een pak aan, maar hij wist niet hoe je een das moest knopen. Dus hij kocht dan maar zo'n kant-en-klaar geval.

Waar Reinhard Sirait hard is over het parlement – „als het instituut corrupt is, dan moeten er ook corrupte individuen zijn” – houdt Napitupulu zich op de vlakte. „Het is een goed systeem met veel slechte aspecten. Ik kies ervoor me stil te houden.” Hij vertelt dat hij met een paar activisten heeft afgesproken de politiek van binnenuit te proberen te veranderen. „Vroeger wilde ik elke wedstrijd winnen, nu probeer ik het beetje bij beetje.”

Op zijn manier probeert Adian Napitupulu afstand te houden tot de 'gewone' parlementariërs. Zo maakt hij geen gebruik van de tientallen miljoenen roepia die volksvertegenwoordigers krijgen om bezoeken aan het buitenland te brengen, elk jaar kunnen ze wel vijf of zes keer gaan. Maar, zegt hij eerlijk: „Ik weet niet hoe lang ik het volhoud. Ze zeggen steeds, ach, wat is daar nou mis mee?” Intussen is hij wel trots dat hij zijn maten van vroeger aan het werk helpt: dankzij hem hebben al 21 oud-activisten een baan gekregen bij verschillende staatsbedrijven.

Moslim radicalisme in Indonesië

Radicalisering is een groot gevaar

De zorgen die Sirait heeft, dat het de anti-democratische kant op gaat in Indonesië deelt Napitupulu helemaal. „Radicalisering is een gevaar voor ons land. Helemaal omdat de extremisten nu ook

politieke steun hebben.” En wat verwacht hij van de studenten van nu, kunnen die in opstand komen? Het lijkt er niet op, zegt hij, juist de Indonesische jeugd is ontzettend gevoelig voor de islamiseringstrend. Maar wie weet, zegt Adian Napitupulu: „Elke generatie is geboren voor zijn eigen strijd.”

Brand in kerk na zelfmoordaanslag moslimgezin met kinderen (2017)

Indonesië zat in mei 1998 midden in een grote economische crisis. Indonesiërs hadden het gehad met de stijgende voedselprijzen en kwamen in opstand. Die rellen, die voorafgingen aan het aftreden van president Soeharto, kostten in Jakarta ongeveer 1.200 mensen het leven. Huizen werden vernield, hele wijken gingen in brand en werden veel Chinees-Indonesische vrouwen verkracht.

Ook studenten die leiding gaven aan de protesten, werden gedood of ontvoerd. Tot op de dag van vandaag zijn er mensen vermist of is hun dood onopgehelderd gebleven. Van vervolging van de verantwoordelijke machthebbers is het nooit gekomen. Eén van de belangrijkste generaals uit die tijd, Prabowo Subianto, doet volgend jaar voor de tweede keer mee aan de presidentsverkiezingen.

Dit artikel is eerder gepubliceerd in NRC.

Velen hebben haar meegemaakt. De vrouw of meisje die bijna dag en nacht over je waakte, voor je zorgde, die je troostte en er altijd was. Maar ook degene die je kon pesten en treiteren want niet alle kinderen waren altijd vriendelijk en even aardig voor haar. Voor velen in het voormalige Nederlands-Indië was zij soms meer moeder dan onze echte moeder.

De grote invloed van een baboe op de zintuiglijke en emotionele ontwikkeling van de baby mag niet onderschat worden. Van een geslaagde 'hechting', zoals de duurzame affectieve relatie tussen moeder en kind genoemd wordt zal zeker niet altijd sprake geweest zijn omdat de baboe veel verzorgende taken van de moeder overnam en relatief veel meer tijd met het kind doorbracht. Deze hechting vond meer plaats tussen de baboe en het kind of kinderen.

Veel moeders zullen in de veronderstelling geleefd hebben dat de invloed van de ongeschoolde en volgzaam baboe gering was. Zolang de baboe maar gevolg gaf aan de aanwijzingen van de gezaghebbende mevrouw zou het wel goed komen met de vorming van het kind.

Met zo'n baboe had je een eigenaardige relatie. De baboe mocht bij voorbeeld niet slaan. Op een bepaalde manier regeerde je over haar en achteraf denk je nu dat je die macht verschrikkelijk misbruikt heb. Maar als het moment kwam dat zij zich toch moest laten gelden, vertelde zij griezilverhalen. Als kind was je daar doodsbenaauwd voor".

"De baboe had verteld dat er een soort monster bestond, dat uit was op kinderen. Het had monster had het hoofd van een oud vrouwtje. Het had geen lichaam, maar wel ingewanden. Het sleepte zich eindeloos voort: Pssst, Pssst,

Pssst... ". Daarmee werd bedoeld op Poentianak een in Indië gevreesde demonische verschijning die veelal in twee gedaantes verschijnt. Als een beeldschone vrouw met prachtig over de grond slepend lang haar. Zij heeft echter geen vagina maar een grote ronde opening waarin je als kind door opgeslokt kan worden. In weer een andere versie verschijnt Poentianak als de geest van een in het kraambed gestorven vrouw die uit jaloezie kinderen rooft. Het zou mij niet verbazen dat de baboes met dergelijke verhalen een beetje wraak namen op hun werkgeefster.

In Nederlands-Indië was de baboe altijd van inlandse afkomst. Lieve, stille, zachte en zorgzame jonge vrouwen, veelal afkomstig uit een nabijgelegen kampong. Zonder enige scholing en strikt de orders van de vrouw des huizes opvolgend. Die ook leiding gaf aan het andere inlandse personeel. Het keukenmeisje, het wasmeisje, de tuinjongen(s). Afhankelijk van het aantal kinderen in huis kwam het vaak voor dat ieder kind een eigen baboe had.

Soms ging de rol van de baboe wel eens te ver in het voorbereiden van het kind tot man. Het was de baboe van NN die hem dagelijks verzorgde. Zij zou jarenlang op de grond naast zijn

bedje slapen. Maar jaren later was de jongeman op 19 jarige leeftijd gevallen zijn voor de wulpse vormen van de vier jaar oudere Indische baboe. Zijn moeder was laaiend geweest en bleef dat nog jaren. Immers de baboe werd zwanger, maar ook over hun huwelijk dat zij daarna aangingen.

Een andere voorbeeld van hoe het soms ging was dat "Als je thuiskwam met een druipend natte hansop, was het de baboe anak, die je soms – schuld bewust – stiekem aan droge kleding hielp. Schuld bewust, want had zij niet, in plaats van bij je bed te waken, zoals haar was opgedragen, andere dingen gedaan".

Wat ook plaats vond dat was dat in de vele huishoudelijk adviesboeken voor Hollandse vrouwen die in Indië een huishouden moesten gaan leiden veelal zeer bedekte termen gewaarschuwd werd voor baboes die met 'erotische trucjes' met name de jongens fijn stil wisten te krijgen. Zouden die heerlijke trucjes de reden zijn dat de mannelijke schrijvers veel lyrischer over hun baboes schrijven dan de vrouwen?

Ik kan niet verhalen hoe of dat met de meisjes en hun baboe verging. De baboe was er gewoon.

Maandelijks

GRATIS E-Magazine voor de Indische gemeenschap

Meer dan 9500 abonnees

Waardeert u ons werk?

Steunt u ons dan met een

donatie

IBAN: **NL39 RABO 0129 2168 36**

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië

Neem eens een kijkje in de uitgebreide boekenwinkel van Historiek.net:

<https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Recept

Origineel Sumatraans recept met rundvlees en krielaardappeltjes in kokossaus met kerrie en lomboks.

Ingrediënten:

1 kg. runderlappen, 4 grote uien, 8 tenen knoflook, 3 verse rode lomboks, 8 kemirinoten, 12 kleine krielaardappeltjes, stukje verse gember van ca. 5 cm of 2 tl. djahé, 1 stengel verse sereh, 1 el. ketoembar, 2 tl. djinten, 1 tl. koenjit, 3/4 tl. trassi, 3 blaadjes djerook peroet, 5 dl. dunne kokosmelk, olie om in te bakken.

Bereiding:

Snijd het rundvlees in grove dobbelstenen. Pel de uien en de knoflook en hak alles grof. Haal de buitenste droge laagjes van de sereh, zodat alleen het zachte dikke deel overblijft. Schil de gember en hak het in stukjes. Stamp de uien, knoflook en sereh tot een pasta in een tjobek (in uw keukenmachine mag natuurlijk ook, is wel zo gemakkelijk). Verhit

wat olie in de wok of een grote braadpan. Bak hierin het rundvlees goed aan alle kanten aan. Voeg eventueel een snufje zout toe. Haal dan het vlees met een draadschep uit de pan en op een schaal.

Bak in wat olie de verse kruidenpasta met de overige specerijen ketoembar, djinten, koenjit en trassi met de djerook peroet blaadjes ca. 5 minuten. Giet de santen erbij en breng aan de kook op niet te hoog vuur. Maal de kemirinoten niet al te fijn in de

Kelia Sumtera

hakmolen van uw staafmixer. Roer het door de saus en laat ca. 6 minuten heel zachtjes doorpruttelen. Snijd de lomboks in ringetjes en voeg aan de saus toe.

Proef de saus nu even en bepaal of er naar uw smaak nog iets zout bij moet of niet. Doe nu het rundvlees en de geschildte kleine krielaardappeltjes in de saus en breng weer aan de pruttel. Laat nu het geheel op de kleinste gaspit heel laag 1,5 tot 2 uur zachtjes stoven. Voeg halverwege eventueel nog wat extra kokosmelk of iets water toe. Af en toe heel voorzichtig roeren, pas op dat aan het eind de aardappeltjes niet stuk gaan door het roeren.

Garneer voor het opdienen met wat ringetjes lente-ui. Lekker met bijvoorbeeld een groenteschotel en eventueel wat rijst of lontong erbij. **Selamat makan.**

Nederlanders in het buitenland

Onderzoek naar ervaringen met dienstverlening Nederlandse overheid

Ook Indische Nederlanders wonen overal. Sommigen hebben ook nog steeds de Nederlandse nationaliteit. Daarom is deze oproep ook in NICC Magazine geplaatst.

Graag nodigen we u uit deel te nemen aan het onderzoek naar uw ervaringen met de dienstverlening van de Nederlandse overheid. Het onderzoek staat open voor alle Nederlanders in buitenland die op

dit moment minstens drie maanden in het buitenland wonen. Onderzoeksbureau Kantar Public (voorheen NIPO) doet dit onderzoek op verzoek van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken.

De Nederlandse overheid brengt met dit onderzoek de ervaringen met haar dienstverlening in kaart. Zo krijgt zij meer inzicht in de

manier waarop Nederlanders in het buitenland gebruik maken van haar diensten, wat de wensen en behoeften zijn m.b.t. haar dienstverlening en waar verbeterpunten zitten. Met de resultaten van het onderzoek wil de overheid haar dienstverlening beter laten aansluiten op de verwachtingen, de wensen en behoeften van de Nederlanders in het buitenland.

Wij willen u vragen om een vragenlijst in te vullen. Het beantwoorden van de vragen neemt **ongeveer 12 minuten** in beslag en is mogelijk tot 1 oktober

2018. Door het invullen van de vragenlijst helpt u de (Rijks) overheid aan waardevolle informatie!

[**\[KLIK HIER OM DE VRAGENLIJST IN TE VULLEN\]**](#)

Als onafhankelijk onderzoeksbureau is Kantar Public gebonden aan strikte privacyregels. Uw antwoorden worden niet op individueel niveau gerapporteerd.

Wanneer u uw emailadres invult in de vragenlijst, wordt deze alleen gebruikt voor eventuele deelname

aan een vervolgonderzoek en niet voor andere doeleinden.

Heeft u vragen over dit onderzoek of wilt u graag in contact komen met de onderzoekers over ander onderzoek (op het gebied van de overheid), neem dan gerust contact op met Rick Heldoorn rick.heldoorn@kanterpublic.com of Manuel Kaal manuel.kaal@kanterpublic.com.

[**Click here for the English translation**](#)

Nieuw: Migratie Museum in Den Haag

Op 22 september 2018 opent een nieuw museum haar deuren in Den Haag. Het Migratie Museum, met als directeur Wim Manuhutu. De eerste tentoonstelling is geheel gewijd aan de komst van ruim 350.000 Nederlandse staatsburgers uit Nederlands-Indië.

"De komst van zo'n grote groep 'Oosterse Nederlanders' was de eerste grote migratiestroom naar Nederland. In de nieuwe republiek Indonesia werd het steeds moeilijker voor hen om te blijven. Wat volgde was een grote reis overzee, maar eenmaal in Nederland was het moeilijk om een nieuw bestaan op te bouwen. Zij kregen een 'kille ontvangst', onder andere door onbegrip en afgunst van de Nederlandse bevolking. Zo waren er misverstanden over de voorzieningen die de Indische Nederlanders wel of niet zouden krijgen van de overheid", aldus verklaart het nieuwe museum.

Wim Manuhutu: *"De tentoonstelling: 'Naar Holland' laat zien wat nu de andere groepen migranten ook ervaren. Het zoeken naar een eigen plek en positie in een nieuwe maatschappij, discriminatie en acceptatie".*

De tentoonstelling gaat onder andere over de ervaringen en

verhalen van betrokkenen, met de nadruk op de periode 1952 tot 1956. Den Haag, waar ruim de helft van de bevolking een migratie-achtergrond heeft – zowel westers als niet-westers – was van oudsher al de 'Indische stad' en kreeg door de instroom nog meer Indo's binnen de grenzen. De tentoonstelling loopt tot en met 28 oktober 2018.

Noot van de redactie

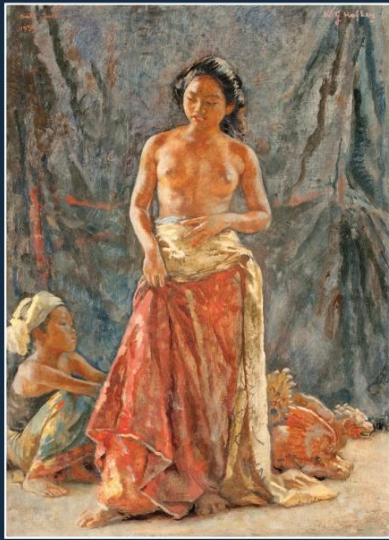
Vreemde zaak dat gezien de strekking van dit verhaal de komst van de Indische Nederlanders vergeleken wordt met de instroom van de huidige asielzoekers. Het grote verschil, mijnheer Manuhutu (en dat weet u zelf als geen ander), is dat de Indische Nederlanders ook werkelijk Nederlanders waren en nog zijn, die zich daardoor volledig aanpasten aan een maatschappij die hen niet vreemd was. Daarom zijn ze ook moeiteloos geassimileerd. Het was juist de overheid die de Indische Nederlanders als oud vuil behandelde en niet de bevolking. Verder kregen zij geen voorzieningen, zoals u heel goed weet.

Het Migratiemuseum is gevestigd in gebouw Concordia, Hoge Zand 42 in Den Haag. Nadere gegevens ontbreken nog. _____

ZEEUWS VEILINGHUIS

GEVRAAGD:
INDISCHE SCHILDERIJEN

W. G. Hofker (1902-1981)
Hamerprijs: € 600.000,-

Herengracht 74, 4331 PX Middelburg
Tel. 0118 - 650 680
WWW.ZEEUWSVEILINGHUIS.NL

(advertentie)

Zangeres Anneke Grönloh op 76-jarige leeftijd overleden

De gevierde zangeres Johanna Louise (Anneke) Grönloh (geboren Tondano, Noord-Celebes, Nederlands-Indië op 7 juni 1942), is op 76-jarige leeftijd overleden. Dat heeft haar management op zondag 16 september 2018 laten weten.

De zangeres overleed op vrijdagmorgen 14 september in Frankrijk, waar zij woonde. Het besloten afscheid van Grönloh zal plaatsvinden in familiekring in Frankrijk, zegt haar management. Op een later tijdstip volgt een herdenking in Nederland.

Grönloh trad vorig jaar voor het laatst op. In 2016 kreeg zij een zware longembolie, waarna ze moest leven met een zuurstofapparaat.

De zangeres brak door in 1959 door mee te doen aan een talentenjacht en werd wereldberoemd met haar hit *Brandend Zand*. Het nummer stond in 1962 vervolgens meer dan een half jaar hoog in de Nederlandse hitlijsten.

Ook buiten Nederland, vooral in Duitsland en Azië, was Grönloh zeer populair. Ze gold als een van de best verkopende Nederlandse artiesten aller tijden en verkocht wereldwijd meer dan dertig miljoen platen. Met deze verkopen wist ze uiteindelijk zelfs in het *Guinness Book of Records* te komen, na de ontvangst van vijf gouden platen in tien maanden tijd.

Grönloh werkte met alle groten uit de muziekscene

In de jaren zestig en zeventig werkte Grönloh samen met alle grote namen uit de Nederlandse muziekwereld, zoals The Blue Diamonds, Mieke Telkamp, Ramses Shaffy en Willeke Alberti. In 1964 vertegenwoordigde ze Nederland bij het Eurovisie Songfestival met het nummer *Jij bent mijn leven* en behaalde daarmee de tiende plaats.

Zangeres zette zich in voor lhbt-ers en aidspatiënten

De bekendheid van Grönloh nam af in de jaren zeventig. Tegelijkertijd bleef ze onverminderd populair onder ouder publiek en Nederlanders die in Indië hadden gewoond. Niet alleen werd ze geprezen om haar muziek, maar ook haar maatschappelijke betrokkenheid maakte haar geliefd. Zo spande

Grönloh zich in voor de acceptatie van lhbt-ers en het doorbreken van taboes rondom de ziekte aids, waarvoor diverse benefietconcerten werden georganiseerd. In 1997 werd Grönloh door de toenmalige koningin Beatrix benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau.

Grönloh bracht haar eerste jaren door in een Jappenkamp

De zangeres bracht haar eerste levensjaren door in een Jappenkamp in het door de Japanners bezette Nederlands-Indië. Haar vader, die in het Koninklijk Nederlands Indische Leger zat, werd al voor haar geboorte in een krijgsgevangenkamp geïnterneerd. Pas na de bevrijding van Nederlands-Indië zag Anneke haar vader terug. Grönloh was getrouwd met de muziekproducer Wim-Jaap van der Laan, die in 2004 overleed.

Rust zacht Anneke.

Verras uw familielid, vriend(in), kennis, collega met een **GRATIS ABONNEMENT OP NICC MAGAZINE**
info@indisch-centrum-denhaag.nl

Just4Kids... voor iedereen van 6 tot 16 jaar

Korte berichten

Gezocht: Jong talent

In de rubriek "Just4Kids" hebben we eerder al aandacht besteed aan jong talent. Zo plaatsten we een artikeltje over twee meisjes die Indonesische dansen leerden en verder ook een stukje over een drumtalentje. Heb jij nou ook zo'n talent? Kan je goed gitaarspelen en treed je ook op? Of ben je een tenniskampioen in de dop, een goed biljarter of kan je heel goed

dansen of zingen? Misschien ben je wel een hele goeie chef-kok, of ben je een kunstschilder of een fotograaf in de dop.

You've got talent?
tell us about it

Misschien ook wel een.... Kortom, alle jonge supertalenten van ca. 6

tot ca. 16 jaar oud willen we voor het voetlicht zetten. En wij willen dat aan iedereen vertellen. Als je zelf niet zo heel goed kan schrijven, vraag dan of jouw ouders willen helpen en doe er een fotootje erbij. Of je stuurt jouw verhaal gewoon in je eigen woorden naar de redactie, dan maken wij er samen met jou een echt leuk artikeltje van.

Stuur je reacties dan naar:
info@indisch-centrum-den Haag.nl **DOEN HOOR....!!!**

Recept

Basoh

Lekkere runder gehaktballetjes in een jasje van groene koolbladeren.

Ingrediënten:

1 kg. rundergehakt, 2 eieren, 2 of 3 teentjes knoflook, 1 tl. laos, 3 sjalotten, 1 el. kruidenpaneermeel, peper en zout naar smaak, groene koolbladeren, cocktailprikertjes. Stoompan of -mandje.

Voor de saus:

1 volle tl. djahé, 2 rode lomboks (voor minder pedis: zaad en zaadlijsten verwijderen), 75 ml.

azijn, 100 gr. pinda's, 50 ml. water, snufje zout naar smaak.

Bereiding:

Haal de knoflookteentjes door een knijper boven het gehakt. Voeg hieraan toe de eieren, laos, fijn-gesnipperde sjalotten, paneermeel en evt. peper en zout. Meng alles goed door elkaar en vorm er balletjes van (4 à 5 cm doorsnee). Blancheer de groene koolbladeren in heet water zoveel seconden als nodig is om de bladeren slap te laten worden. Test dit door met een vork of lepel de bladeren te bewegen. Leg ze daarna direct in ijskoud water (om het gaarproces onmiddellijk te stoppen). Leg ze dan op uw snijplank en snijd voorzichtig het gedeelte van de nerf eruit dat 'hard' is gebleven.

Dep met keukenpapier voorzichtig de koolbladeren droog en verpak de gehaktballetjes elk in een koolblad. Zet het blad vast met een cocktailprikertje. Leg ze in het gaatjesdeel van uw stoompan (of in zo'n bamboe stoommandje)

en stoom de pakketjes in ca. 25 minuten gaar.

Terwijl de stoom zijn werk doet, kunt u de saus maken. Dit is heel eenvoudig. Doe alle ingrediënten voor de saus in de hakmolen van uw staafmixer of in een keukenmachine en maal alles tot een gladde massa. Verhit deze saus op matig vuur tot de eerste prutteltjes zich aandienen. Giet de saus over de pakketjes. Lekker met witte rijst. **Selamat makan**

TIP: Kies een passende waterpan, waar het mandje niet in wegzakt. Pan te groot? Leg dan 2 eetstokjes o.i.d. op de pan en zet het mandje daarop. Sluit de kier af met alufolie.

Links4Kids

Heel veel leuke **LINKS** voor kinderen, maar niet alleen voor kinderen:

Indopedia, Indische Encyclopedie / Bibliotheek / Indisch erfgoed / naslagwerk voormalig Nederlands-Indië. <https://www.indopedia.nl/>

Doorlink-website naar tal van Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen. <https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Website over online **geschiedenis** van, voor en met Indische Nederlanders. <http://www.indischhistorisch.nl>

Meer dan 120 titels over Nederlands-Indië in de **boekenwinkel van Historiek.net**. <https://geschiedenis-winkel.nl/nederlands-indie.html>

Informatie over **schoollespakketten** over het voormalige Nederlands-Indië. www.gastdocenten.com

Indisch Herinneringscentrum Sophiahof, Den Haag www.indischherinneringscentrum.nl

Moluks Historisch Museum (MHM) Sophiahof, Den Haag <http://www.museum-maluku.nl/>

Indisch Museum, een digitaal museum over Nederlands-Indië: <https://indischmuseum.wordpress.com>

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 augustus. www.indieherdenking.nl

Een **Indische startpagina voor de jeugd**: <http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

De speciale **Jeugdwebsite** van de Nederlandse Oorlogsgravenstichting (Ned.-Indië). <http://www.eenlevenverloren.nl/index.php?qo=home.personen@pagenr=1>

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS naar sites betreffende het Pakan-Baroe Spoorweg drama. <http://pakanbaroe.my-free.website/>

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland. <http://www.taman-indonesia.nl>

Koorenhuis - Den Haag, cursussen en workshops voor muziek, dans, kunst en theater. <http://www.koorenhuis.nl>

Villa Zebra, landelijke jeugdorganisatie <http://www.villazebra.nl>

Theatervoorstellingen - Een informatieve website met heel erg veel voorstellingen, overal in

Nederland en voor iedere leeftijd. <http://www.kindertheater.nl/>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink. <http://www.antiquariaat-anna.nl/boek/kameleonboeken>

Kunstbende, Een landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar. <http://www.kunstbende.nl>

Jeugd Startpagina "Open Start" <http://jeugd.openstart.nl>

Weblog "Indische Jeugdletteren" Blog van Marjorie van Putten: <http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/>

Young Adult Books, website met boekrecensies en webshop over boeken voor middelbare scholieren. <http://www.youngadultbooks.nl/>

Jeugdbieb, leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Cultuur, Jeugd, Sport en Media in Vlaanderen, website met van alles. <http://www.cjsm.vlaanderen.be>

Kinderboekenpraatjes. Heel erg veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdsgroep. <http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

De Indische Agenda

LET OP! Sluitingsdatum kopij op 10 oktober 2018

15 augustus t/m 31 december 2018: Katjongs in Colditz. Tentoonstelling over spectaculaire ontsnappingspogingen van krijgsgevangen militairen uit het Duitse kamp Colditz. In de speelfilms en de TV-serie doen de makers voorkomen alsof het enkel Britse militairen betrof. Niets is minder

waar. Er waren ook Poolse, Franse en Nederlandse militairen bij betrokken. En die Nederlandse krijgsgevangenen waren hoofdzakelijk van het KNIL (Koninklijk Nederlands Indische Leger). In deze tentoonstelling wordt door middel van veel foto's, documenten en voorwerpen, hiertoe be-

schikbaar gesteld door Museum Bronbeek, Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), alsmede particuliere collecties, van onder andere verzamelaar Johan van Hoppe en familie Goedkoop, een goed en waarheidsgetrouw beeld weergegeven van er zich tijdens de Tweede Wereld-oorlog in het Duitse Colditz afspeelde. Locatie: **Museum Bronbeek**, Velperweg 147, 6824 MB Arnhem. Dagelijks geopend (behalve maandag) van 10.00 tot 17.00 uur. <http://museumbronbeek.nl/>

T/m 18 juli 2019: MS Oranje, Koers Gewijzigd. De Oranje was het begin van een nieuw leven. Het schip was voor veel Indische Nederlanders de vrijheid, maar ook het verlaten van het geliefde Indië. "We hebben het overleefd, dat gevoel was er wel". Het schip en haar herinneringen zijn het onderwerp van een mooie tentoonstelling in het Scheepvaart Museum in Amsterdam. Tachtig jaar na haar tewaterlating op 8 december 1938 spreekt de Oranje nog steeds tot de verbeelding. De

tentoonstelling is opgebouwd uit twee delen: de geschiedenis van het schip en de verhalen van de gerepatrieerden. De persoonlijke verhalen van 10 gerepatrieerden komen tot uiting, versterkt door indringende portretten die de fotograaf Jitske Schols van hen maakte. Locatie: **Scheepvaart Museum**, Kattenburgerplein 1, 1018 KK Amsterdam. Openingstijden: dagelijks van 9.00 tot 17.00 uur (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag). Toegang: € 16,00 pp., kinderen 4 t/m 17 jr., CJP, Studenten en Cultuurkaart: € 8,00

Museumjaarkaart van toepassing. Online Tickets zijn verkrijgbaar via <https://tickets.hetscheepvaartmuseum.nl/>

T/m eind 2019: Expositie Wayang Revolusi, Kunst in dienst van de vrijheid. Deze tentoonstelling laat zien hoe de Indonesische nationalisten in hun strijd tegen de Nederlandse overheersing de traditionele wayang-theaterkunst als propaganda gebruikten. De hoofdrolspelers zijn de politici en de militairen van de twee partijen, die tegenover elkaar stonden in de onafhankelijkheidsstrijd, zoals de Nederlandse Generaals Spoor en Van Mook, de Indonesische president Sukarno en de vice-president Mohammed Hatta. De poppen zijn gemaakt door poppenspeler en -maker: Ki Ledjar Soebroto. Daarnaast komen andere vormen van

het Wayangspel aan bod, zoals: Kulit, Golek, Klitik en Topeng. Ook worden films en toepasselijke voorwerpen getoond. Ter gelegenheid van het 30 jarig jubileum van het Museum krijgt u in het museumbuffet bij uw kopje koffie of thee een plakje speekkoek. Locatie: **Poppenspe(e)lmuseum**, Kerkweg 38, 8193 KL Vorchten (Gemeente Heerde). Geopend: woensdag, zaterdag en zondag 12.00 tot 17.00 uur. Toegang: € 5,50 (volw.) en € 4,50 (3-12 jr.). Info: www.poppenspelmuseum.nl

22, 23 september 2018: Internationale Mineralenbeurs. De Internationale Mineralenbeurs is de grootste verzamelbeurs van

Nederland op het gebied van (edel)stenen, mineralen en fossielen. Bekijk bijzondere vondsten

Internationale
**Mineralen
Beurs**

uit de hele wereld, kom meer te weten over een bepaalde steensoort en volg verschillende doorlopende workshops en demonstraties. Altijd al willen weten hoe een edelsteen geslepen wordt? Kijk dan naar de demonstratie (4 x per dag) en als je denkt: Dat wil

ik ook leren, dan kan je deelnemen aan een facetteercursus. Leuk voor de kinderen is ook hoe je je eigen steen kunt slijpen en ga beslist even langs bij de "man met het grote kliefijzer". Daar kun je zelf een geode uitkiezen en afrekenen, waarna je hem kunt laten kraken om te zien wat er voor mooie edelstenen aan de binnenkant verborgen zitten. Kom dus naar deze unieke beurs met enkele honderden kramen met de mooiste spullen. Locatie: **De Broodfabriek**, Volmerlaan 12, 2288 GD Rijswijk, Tel: 070-3075900. Openingstijden 10.00 tot 17.00 uur. Toegang: € 7,00 (volw.), € 3,00 (kids 7-12 jr.), familieticket (2 volw. + 2 kids) € 15,00. E-tickets = voordeelprijs: www.de-broodfabriek.nl.

28 september 2018: Tweede Indische Letterenlezing. De veelbelovende titel van deze lezing is: 'Indische letteren in de branding – de dekolonisatie in de Nederlandse cultuur'. De lezing wordt gehouden door prof. dr.

Remco Raben in Leiden. Na afloop krijgt u een drankje aangeboden. Let wel op: de toegang is gratis, maar reserveren is noodzakelijk. De locatie is: **Universiteit van Leiden, Lipsiusgebouw** zaal 019 Cleveringaplaats 1, 2311 BD, Leiden. Aanvang 16.15 en einde om 17.00 uur. Reserveren bij: secre.indischeletteren@gmail.com

T/m 4 oktober 2018: Mahina, Een ode aan de vrouw. Een bijzondere fototentoonstelling over vier generaties Molukse vrouwen in Nederland. Vier vrouwen manifesteren zich hier op indringende

Amani Manuputty (Foto: Lesli Taihuttu, Teru/Mahina)

wijze, puur en zonder opsmuk. Decennia lang bleven vrouwen op de achtergrond en waren het de mannen en met name de militairen waar men van hoorde. Deze tentoonstelling doorbreekt deze 'stilte' en terecht, want in de Molukse kringen worden vrouwen beschouwd als de dragers van de cultuur. Assen kent een van de grootste Molukse gemeenschappen van Nederland. Zij droegen, met de Molukse gemeenschap van buurgemeente Bovensmilde, het verdriet en de bitterheid als gevolg van de acties van de Molukse jongeren in de 70-er jaren. De portretten van de vier vrouwen vertellen het verhaal van de familietradities en identiteit, die nog altijd een cruciale rol spelen bij de Molukkers.

6 oktober 2018: Symposium 'Trauma Recognition and Reconciliation'. De Stichting Dialoog NJI, Indisch Herinneringscentrum en ARQ Psychotrauma Expertgroep organiseren een symposium met als thema: Trauma, Recognition and Reconciliation after Violent Conflict. Er zal worden ingegaan op de effecten van oorlogsgeweld op individueel, collectief en historisch niveau. Deze verschillen per individu, bevolkingsgroep, land en generatie. Moderne academische inzichten en de erkenning van oorlogstrauma's worden belicht vanuit het perspectief van de landen Nederland – Japan – Indo-

nesië. Hierbij komen maatschappelijke, politieke en medische aspecten aan de orde. Onderzoek omtrent de verwerking van persoonlijke trauma's richt zich vooral op de tweede en derde generatie oorlogsslachtoffers. De sprekers komen uit Nederland, Engeland en Japan. Ook worden gefilmde interviews met de eerste generatie vertoond. Het symposium beslaat

Indisch Herinneringscentrum
DEN HAAG

de gehele dag met presentaties, filmbeelden, groepsdiscussies, paneldiscussies, afgewisseld met muzikale intermezzo's. De topics zijn ook voor academici toegankelijk. Ook jongeren die in hun eigen geschiedenis geïnteresseerd zijn, zijn van harte welkom. **De voertaal is Engels.** Locatie: **Sophiahof**, Sophialaan 10, 2514 JR Den Haag. Er is beperkte parkeerterruimte op eigen terrein en betaald parkeren in de directe omgeving. Tijden: 10.00 tot 16.00 uur. Toegang: € 25,00. Studenten € 20,00. Meer informatie op de website: www.dialoognji.org.

Boekpresentatie: Wieteke van Dort – Kind van twee culturen

De presentatie van het boek van Hans Visser over de veelzijdige Wieteke van Dort. Zij is actrice, beeldend kunstenaar, schrijfster en cabaretière. Maar bovenal een Kind van twee culturen. Dankzij haar creatie van de Indische Tante Lien ziet menigeen haar als een ambassadrice van Indisch Nederland. Dit boek schetst onder andere de levens van de twee families waaruit zij afstamt. De families zien Indië steeds meer

Europees worden, ervaren de Japanse bezetting en de Bersiap,

en moeten tenslotte gedwongen afstand doen van hun geboorteland en zich vestigen in Nederland om daar een nieuw leven op te bouwen.

Laat vóór 13 oktober weten of u bij de presentatie aanwezig wilt zijn via mail: info@conserve.nl.

Presentatiedatum: Zondag 21 oktober. Locatie: **Theater De Blinkerd**, Heereweg 150, Schoorl. Tijd: 14.00 uur.

Pasar Kalender 2018

(update: 1 september 2018)

Januari

13, 14: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>.
00, 00: Breda <http://www.winkelcentrumhogevecht.nl>

Februari

9, 10, 11: Antwerpen (BE) <http://www.azieinantwerpen.be>
17 t/m 25: Amsterdam <http://www.istimewa-events.nl>

Maart

3, 4: Rijswijk (ZH) www.pasarmalamrijswijk.nl
9, 10, 11: Zwolle <http://www.istimewa-events.nl>
19: Kallenkote (Steenwijk) www.tamanindonesia.nl
23, 24, 25: Eindhoven www.stellarevents.nl
31, Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>

April

1, 2: Rotterdam <http://www.istimewa-events.nl>
7, 8, 9 Den Bosch www.pasarfestival.nl
20, 21, 22: Nieuwegein www.stellarevents.nl

Mei

5, 6: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
4, 5, 6 Zutphen www.pasarfestival.nl
10 t/m 13: Antwerpen (BE) <http://www.istimewa-events.nl>
19, 20, 21: Den Helder www.stellarevents.nl
24 t/m 27: Gorinchem <http://www.istimewa-events.nl>
25 t/m 31: Malieveld Den Haag www.tongtongfair.nl

Juni

1 t/m 4: Malieveld, Den Haag www.tongtongfair.nl
8, 9, 10 Hardenberg www.pasarfestival.nl
16: Wageningen <http://www.zinzia.nl>
16, 17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
22, 23, 24: Leeuwarden www.stellarevents.nl
29, 30: Gorinchem www.pasarfestival.nl
29, 30: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>

Juli

1: Gorinchem www.pasarfestival.nl
1: Zeist <http://www.istimewa-events.nl>
6, 7, 8: Vlissingen www.stellarevents.nl
7, 8: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl

8: Breda www.raffyzorg.nl
14, 15, 16: Groningen www.pasarfestival.nl
21, 22: Emmeloord www.stellarevents.nl
25 t/m 29: Steenwijk <http://www.istimewa-events.nl>
27, 28, 29: Oostende (BE) <http://www.istimewa-events.nl>

Augustus

3, 4, 5: Spijk <http://www.istimewa-events.nl>
11: Oost-Souburg <http://www.mae-uku.nl>
12 t/m 15: Dordrecht <http://www.istimewa-events.nl>
17: Kallenkote (Steenwijk) www.taman-indonesia.nl
25, 26 Leiden www.stichtingstellar.nl

September

1, 2: Almere www.indischefeestavond.nl
1, 2: Delft www.tudelft.nl/botanische-tuin
7, 8, 9: Assen www.pasarfestival.nl
15, 16: Kallenkote www.taman-indonesia.nl
16: Utrecht www.vrijooftimor.nl
21, 22, 23: Arnhem www.stellarevents.nl
28, 29, 30: Enschede www.pasarfestival.nl
29, 30: Maastricht <http://www.istimewa-events.nl>

Oktober

1, Maastricht <http://www.istimewa-events.nl>
5, 6, 7: Haarlem www.stellarevents.nl
?: Amersfoort www.emiclaer.nl
11 t/m 14: Alphen a/d Rijn <http://www.istimewa-events.nl>
20, 21, 22: Nijmegen www.pasarfestival.nl
27, 28: Leek www.stichtingstellar.nl

November

3, 4: Rijswijk www.pasarmalamrijswijk.nl
9, 10, 11: Venray www.pasarfestival.nl
23, 24, 25: Rotterdam www.pasarfestival.nl

December

?: Den Bosch www.sccdehelftheuvel.nl
22 dec. t/m 6 jan.: (behalve 1^e Kerstdag en Nieuwjaarsdag)
Arnhem, Burgers Zoo <http://www.istimewa-events.nl>

Ziet u nog een foutje in deze lijst of heeft u een aanvulling of een aan-/afmelding? Laat het ons weten via e-mail.

Uw pasar aanmelden voor deze lijst ?

info@indisch-centrum-denhaag.nl

ook kleine particuliere en verenigings pasars welkom (ter beoordeling door de redactie)

1ct

MEER DAN 40 NIEUW
LANDEN

1ct naar **vaste lijn** /min

[▶ Meer informatie](#)

Colofon

Digitaal maandelijks Magazine van:
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Han Dehne

Jean-Marie Bosch van Drakestein

Ron Kraft

Juniorredacteur: Chinook de Deugd

Columnist: Han Dehne

Correspondenten:

Silfraire Delhay (Indisch Platform)

Yvonne van Genugten (Sophiahof)

Albert van Prehn (Muziek, column)

Sabina de Rozario (Door Blauwe Ogen)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Ondersteuning: Groep de Mos

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borca-online.nl/>

Verschijsning: ca. de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Citeren van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.

© 2018 N.I.C.C. Den Haag

Herdenkingssymbool Melati

De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingssymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00

De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)

Bestellen: <http://webshop.indieherdenking.nl/nl/>

SHOPDEN
BORCA ONLINE

Borca Online
Computer Service
Weimarstraat 39
2562 GP Den Haag
070-364 2806
www.borca-online.nl

e-mail adressenlijst

	NAAM	e - MAIL ADRES
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-den Haag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag